

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

JAROSLAV RUDIŠ – POKUS O PORTRÉT

DIPLOMOVÁ PRÁCE

EVA NÝDLOVÁ

Český jazyk a literatura – psychologie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s
použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 29. června 2017

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za ochotu, odborné rady a cenný čas, který mi během psaní mé diplomové práce poskytl.

Obsah

1	Úvod	1
2	Život a dílo Jaroslava Rudiše	2
3	Nebe pod Berlínem	3
3.1	Děj	3
3.2	Postavy	7
3.2.1	Petr	7
3.2.2	Katrin	8
3.2.3	Pancho Dirk	8
3.2.4	Atom	9
3.2.5	Günter	9
3.2.6	Bertrám	10
3.3	Stylistická a jazyková stránka	10
3.4	Reakce na knihu	11
3.4.1	Můj názor na knihu	12
4	Grandhotel: Román nad mraky	13
4.1	Děj	13
4.2	Postavy	17
4.2.1	Fleischman	17
4.2.2	Jégr	19
4.2.3	Franz	19
4.2.4	Ilja	20
4.2.5	Patka	20
4.2.6	Zuzana	20
4.3	Prostředí	21
4.4	Stylistická a jazyková stránka	21
4.5	Reakce na knihu	23
4.5.1	Můj názor	23
5	Konec punku v Helsinkách	25
5.1	Děj	25
5.1.1	Hlavní dějová linka	25
5.1.2	Deníkové záznamy	29
5.1.3	Hezký lidi manifest	30
5.2	Hlavní postavy	31

5.2.1	Ole	31
5.2.2	Nancy	32
5.3	Vedlejší postavy	33
5.3.1	Lena	33
5.3.2	Frank	33
5.3.3	Pražák	34
5.3.4	Eva	34
5.4	Prostředí	34
5.5	Stylistická a jazyková stránka	35
5.6	Reakce na knihu	37
5.6.1	Můj názor na knihu	37
5.7	Bonusová povídka	38
6	Shrnutí	40
7	Závěr	42
8	Resumé	43
9	Seznam literatury	44

1 Úvod

Ve své diplomové práci se budu snažit představit tvorbu Jaroslava Rudiše. Tohoto autora jsem si pro svou práci vybrala proto, že je to jeden z mých nejoblíbenějších současných českých autorů, jeho tvorba je mi velice blízká, zvláště pak tvorba románová.

Proto budu dále rozebírat právě tři z jeho románových děl, ke kterým mám nejbližší vztah. Jedná se o knihy *Nebe pod Berlínem*, *Grandhotel: Román nad mraky* a *Konec punku v Helsinkách*.

Všechny tyto romány jsem si hned po prvním přečtení velice oblíbila, jistým způsobem mi bylo blízké prostředí, ve kterém se příběhy odehrávají, a také charaktery některých postav. *Nebe pod Berlínem* byl první autorův román a ten ho také uvedl do čtenářského povědomí, protože za něj získal *Cenu Jiřího Orteny*, *Grandhotel: Román nad mraky* je dílo, které vznikalo na stejný námět jako úspěšný film *Grandhotel*, na jehož scénáři Rudiš také pracoval a *Konec punku v Helsinkách* je kniha, díky které jsem Rudišovu tvorbu poznala a která je stále jednou z mých nejoblíbenějších.

Ve své práci se tedy blíže zaměřím na příběhy knih, jednotlivé nejdůležitější postavy, a pokud bude v knize podstatné, tak i na prostředí, ve kterém se děj odehrává. Dále se zaměřím na jazykovou stránku každého díla, abychom viděli, jak autor pracuje s jazykem u jednotlivých témat.

2 Život a dílo Jaroslava Rudiše

Jaroslav Rudiš se narodil 8. června roku 1972 v Turnově. Vyrůstal v Lomnici nad Popelkou a v Turnově navštěvoval gymnázium. Po maturitě studoval v Liberci Pedagogickou fakultu Technické univerzity, vystudoval obor němčina – dějepis. Poté studoval i v Praze a Curychu a v letech 2001 – 2002 žil v Berlíně díky novinářskému stipendiu na Svobodné univerzitě.

Ve svém životě vystřídal různé profese, mimo jiné pracoval v oboru, který vystudoval – jako učitel, dále dělal manažera punkové kapely nebo novináře (v deníku *Právo*) a od roku 2006 je spisovatelem na volné noze.

Píše písňové texty a sám účinkoval v několika hudebních skupinách. Např. po vydání románu *Nebe pod Berlínem* vznikla kapela *U-Bahn* (shodně pojmenovaná se skupinou, která se objevila v knize), v současnosti je Rudiš členem skupiny *Kafka Band*, ve které její členové mísí zpěv a recitaci, češtinu a němčinu. *Kafka Band* vydal desku *Das Schloss* (česky Zámek), jež doprovází komiksovou verzi *Kafka Zámku*, kterou namaloval Jaromír 99 – další ze členů (zpěvák) *Kafka Bandu* (Rudiš na desce německy čte a recituje Kafkovy texty).

Jako literát se Jaroslav Rudiš věnuje hrám divadelním – např. *Léto v Laponsku* (Labyrint 2006) – filmovým i rozhlasovým scénářům, např. *Lidojedipro* Český rozhlas (na těchto projektech často spolupracuje s autorem Petrem Píchou). Je také autorem několika povídek (objevily se např. v knihách *Co z tebe bude*, Listen 2007, či *Povídky o mužích*, Listen 2010).

Spolu s výtvarníkem Jaromírem 99 vytvořil Rudiš komiksovou trilogii *Alois Nebel* (*Bílý potok* – Labyrint 2003, *Hlavní nádraží* – Labyrint 2004 a *Zlaté hory* – Labyrint 2005). Podle komiksu vznikla divadelní hra a roku 2011 film, jenž získal *Evropskou filmovou cenu*.

Rudiš debutoval románem *Nebe pod Berlínem* (Labyrint 2002), za který získal *Cenu Jiřího Ortena*, následovaly romány *Grandhotel: Román nad mraky* (Labyrint 2006), *Potichu* (Labyrint 2007), *Konec punku v Helsinkách* (Labyrint 2010) a *Národní třída* (Labyrint 2013). Kniha *Národní třída* získala cenu *Magnesia Litera*, byla podle ní vytvořena divadelní hra v němčině, jež měla premiéru v lednu 2017 v divadle v Brémách, a na podzim téhož roku by mělo začít natáčení filmové adaptace, na kterou má zakoupena práva společnost *Negativ*.

3 Nebe pod Berlínem

Kniha *Nebe pod Berlínem* je románovou prvotinou Jaroslava Rudiše. Poprvé vyšla v roce 2002, následovalo další vydání v roce 2007 a jeho dotisk roku 2012. V roce 2010 vyšla také jako audiokniha, již namluvil autor, a roku 2012 jako e-kniha. Román je určitou variací na film Wima Wenderse *Nebe nad Berlínem*. Kniha byla přeložena do dalších šesti jazyků (němčiny, srbštiny, polštiny, běloruštiny, švédštiny a italštiny).

Jaroslav Rudiš za román získal *Cenu Jiřího Ortena* pro rok 2002 a také byl román oceněn jako *Nejkrásnější kniha roku 2003* v kategorii beletrie.

Kniha obsahuje zajímavé černobílé ilustrace různých postav, kolejí či nástupišť, jež autenticky doplňují dějovou linku, jejich autorem je Juraj Horváth. V závěru knihy také nalezneme plánek berlínských linek vlaků a popis metra i rychlodráhy. Nechybí ani popis jednotlivých městských částí a doporučení, co si v německém hlavním městě dát k jídlu a pítí. Zkrátka návod pro nadšeného turistu, kterého uchvátilo vyprávění příběhů z „nebe pod Berlínem.“

3.1 Děj

Román vypráví příběh třicetiletého učitele němčiny a dějepisu Petra Béma z pražského Žižkova, jenž se jednoho dne rozhodne opustit celý svůj život. Vezme telefon, zavolá řediteli základní školy, na které učí, a dá výpověď. Potom si sbalí své věci, hlavně kytaru, napíše krátký stručný vzkaz partnerce a matce svého dítěte Ženě a opustí jejich byt.

Petr odjede do Berlína, kde se také odehrává celý zbytek knihy. Značná část příběhu je věnována tzv. *úbánu*, jak místní nazývají berlínské metro. Z toho plyne i název knihy. Petr hned po svém příjezdu potkává Pancho Dirka, oba jsou muzikanti (mají u sebe zrovna kytaru) a dají se do řeči. Pancho Dirk našemu hrdinovi nabídne nocleh, později bydlení a občasnou práci stěhováka. Tou si Petr mimo jiné vydělává na živobytí v Berlíně.

Když nestěhuje, hraje na kytaru a zpívá v *úbánu*, peníze vybírá do klobouku. S postupem času zjišťuje, které písničky se lidem líbí nejvíce, dokonce má svůj seznam top šesti skladeb (např. *Let It Be* od Beatles nebo *Knockin' On Heaven's Door* od Boba Dylana), také na jakých místech a v jakých linkách jsou cestující nejštědřejší.

Spolu s Pancho Dirkem se Petr rozhodne založit kapelu. Mají stejné hudební vzory, jako je David Bowie, Iggy Pop či Ramones. Svou kapelu nazvali podle místa, kde se poprvé potkali – U-Bahn. Název také vyjadřuje potemnělost, rychlost a hluk, jež jsou s metrem neodmyslitelně spojeny. To jsou také aspekty toho, co má vyjadřovat punkrocková hudba. U-Bahn není Petrovou první kapelou, kdysi měl kapelu Drobný za bůra společně s bratrem a kamarády. I potom měl další kapely, jež nikdy neměly dlouhého trvání a s nimiž nikdy neprorazil, zkouší to však dál. Pancho Dirk chce kapelu z jediného důvodu – aby zapůsobil na velké množství žen.

Jeho životním posláním je totiž svádění. Získávání žen a dívek a především i umění se s nimi po dobrém rozejít, když ho omrzí. Sám si dokonce vymyslel tři fáze dobývání ženy, pobývání u ní a její opouštění, jimž dal vlastní názvy (*Kontaktýrung*, *Montýrung* a *Demontýrung*¹). Jednoho dne (měsíc po tom, co u něho již bydlel Petr) si však domů odvedl i Katrin. Byla vysoká, štíhlá a plavovlasá a Petrovi se moc líbila. Pancho Dirk nakonec stejně neuspěl, protože mu pod postelí našla notes, kam si zaznamenával jména i zkušenosti a techniky všech svých známostí, a vysmála se mu. A potom začala chodit s Petrem.

Katrin bylo pětadvacet a studovala psychologii, s Petrem si moc rozuměli a byli spokojení, souzněli spolu. V průběhu příběhu mu představila své rodiče i sestru s rodinou. Měla ráda umění, a proto fandila Petrově kapele, i když sama se nejvíce obdivovala umění filmovému.

Je důležité zmínit, že příběh obsahuje velké množství odboček od děje, vzpomínek, popisů různých postav a postavíček, jež se pohybují nebo v minulosti pohybovaly *úbánem*. O nich se dozvídáme hlavně prostřednictvím strojvedoucího Güntera. Günter stejně jako Katrinin otec dělá již mnoho let strojvedoucího v metru. Společně s Petrem často vysedávají v bufetu v *úbánu* a debatují. Také určitou roli hrají Petrovy vzpomínky a příběhy náhodných lidí, které hrdinové potkají v baru či v metru. Čtenář se tak setká s mnoha zajímavými lidmi i událostmi, ale zároveň se mu těžko sleduje hlavní děj.

Namátkou zmíním třeba malíře, který v *úbánu* maluje Saské Švýcarsko, kde byl před deseti lety, ale jeho krásy má „vyfoceny“ v paměti a barvami ho inspirují jednotlivé stanice berlínského metra. Další postavou je Igor, ruský Žid, který nenávidí Němce, ale v Berlíně žije

---

¹RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 11)

již od počátku devadesátých let, a když se opije, vybíjí si zlost na německých mládencích v zaplivaných barech. Petr také často vzpomíná na svého strýce z druhého kolene, který žil ve východním Německu a který i s rodinou roku 1989 prchl přes ambasádu v Praze na Západ. Petrově rodině daroval trabanta. Typické dobové klišé.

Günter a další strojvedoucí se orientují hlavně na příběhy z jejich pracovního prostředí – *úbánu* a *esbánu* (metro a rychlodráha), které pro ně představují celý život. Rádi se ohlížejí do minulosti, jak to chodilo po rozdělení Berlína, jak to chodilo v NDR, jak byly hlídány tunely metra policisty, aby lidé z Východního Berlína neuprchli do Západního, jak byla vystavěna a střežena berlínská zeď nebo jak byly někde koleje uměle ukončeny a strojvedoucí musel jet zase zpátky na svou stranu Berlína – musel tedy co nejrychleji přeběhnout vlak přes všechny vagóny k řídicí kabině na druhé straně soupravy, aby mohl jet opačný směrem zpět do „svého“ Berlína.

Günter také často mluví o sebevrazech, kteří skočili na koleje pod jeho vlak. On je totiž „rekordmanem“, přešel takových lidí za svou kariéru pět. Líčí hrůzy toho, jak člověk v této šílené situaci nemůže zasáhnout, stále se mu vrací představa těch vytřeštěných očí hledících na něho. Günter také tvrdí, že tyto sebevrahy vídá v metru stále, občas se mu třeba jejich obličej zjeví v davu cestujících a jejich oči na něho upřeně hledí. Okolí si myslí, že jsou to halucinace po tolika traumatizujících zážitcích.

Ale Petr jednoho takového „ducha“ vídá také. Jde o staršího chlápka v hnědém kabátě, který si od Petra v *úbánu* nechává občas zahrát písničku a pak na ni zvláště tancuje, nikdo z kolemjdoucích se nad tím však nepozastavuje, protože je Petr jediný, kdo muže vidí. Přijde se podívat i na první koncert U-Bahnu a jednou dokonce Petrovi zachrání krk, když ho jeden vzteklý mladík chce bezdůvodně v metru zbít.

Později se čtenář dozví, že tento „duch“ se jmenuje Bertrám. Je mu věnována jedna celá kapitola. Bertrám skočil po vlak, protože ho to na světě už nebavilo, neměl žádný závažnější důvod, jako je nemoc nebo rozchod (jako jiní sebevrazi). Viděl ohledávat lékaře své tělo, viděl ho odvážet, jen nikdo neviděl jeho. („*Tělo není. Každopádně já pořád jsem.*“²) Teď už rok bloudí *úbánem* i nočním městem, zastavuje se v barech, navštěvuje koncerty, pozoruje lidi. Tam, kde je teď, se však necítí o nic lépe.

---

²RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 88)

Bertrám také popisuje, jak jeho a jemu podobné vidí hlavně na mol opilí lidé (jeden opilý chlapec ho chce na záchodech v baru zbít) nebo lidé, kteří jsou na dně a na nejlepší cestě k nim „na druhou stranu“. Také dokáže vycítit, že je v jeho okolí někdo blízko smrti – při tomto vyprávění odváží sanitka opilého chlapce, zrovna toho, který ho chtěl prve na záchodech napadnout.

V Petrovi vidí trochu sám sebe. Je mu zřejmě sympatický a jejich kapela se mu líbí, proto je poprosí, aby mu zahráli k „narozeninám“ přímo v *úbánu*. Nejedná se však o první koncert kapely U-Bahn. Ten se konal o několik týdnů dříve.

Nejprve ale museli Petr a Pancho Dirk sehnat bubeníka. Nakonec vybrali bývalého studenta fyziky, radikálního levicově zaměřeného „hromotluka“ Atoma. Podmínkou jeho účasti v kapele bylo, že budou hrát jeho vlastní píseň *Já jsem Berlín* s jednoduchým textem a velkým podtextem. Souhlasili a U-Bahn se stal kompletním. Začali o sobě prohlašovat, že je inspiruje Bukowski a Kundera – proto vznikl i jejich slogan, který psali na plakáty: *U-Bahn. Nesnesitelná hořkost bytí. Hudba pro živé i mrtvé.*³

První koncert byl sice zakončen bitkou, kterou vyvolaly „máničky“ (parta starších hippies, kteří dělají problémy hudebníkům napříč *úbánem*), ale i tak to byl úspěch. Po odehrání tří koncertů se o nich dokonce zmínily Berlínské noviny (vyzdvihly hlavně Atomovu píseň *Já jsem Berlín*) a ozvalo se jim nahrávací studio.

Na koncert v *úbánu*, který zařídil Bertrám, přišla dokonce i místní televize. Akce byla podařená a navštívilo ji mnoho lidí (mj. i Katrinini rodiče), všichni nadšeně tančili. Bertrám však nezůstal do konce, během koncertu nasedl do vlaku a odjel. Petr cítil, že odjel navždy. Opět ale přišly dělat problémy „máničky“ v čele s bláznivou Tatjánou. Všechny zúčastněné však vyhnal déšť, než k nějaké fyzické potyčce stačilo dojít, koncert se totiž konal na nástupišti, jež nebylo v podzemí.

Den po koncertě oznámí Katrin Petrovi, že získala stipendium na Island. Do její vysněné země. Odjíždí už za měsíc. Pojede s ní?

---

³RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 55)

U-Bahn má však domluvené na podzim koncertní turné, Petrovi se začíná stýskat po Praze a rodině. To Katrin však neví, takže mu dává čas na rozmyšlenou.

3.2 Postavy

3.2.1 Petr

Hlavní hrdina, Petr Bém, je třicetiletý učitel. V dětství chtěl být strojevedoucím, ale kvůli zraku se jím nemohl stát. Proto zvolil stejné povolání, jako dělají oba jeho rodiče. Učil dějepis a němčinu.

Petr je kytarista, jeho velkým zájmem je hudba. Hudbu rád poslouchá a ji rád produkuje, s tím souvisí i to, čím si v Berlíně přivydělává. Za život měl již několik kapel, ne moc úspěšných, ale jeho snem je s kapelou konečně prorazit, proto vzniká i U-Bahn. Petr má rád hlavně punk nebo punkrock, nelíbí se mu nové směry, které mísí nástroje s elektronikou.

Babička hlavního hrdiny byla Němka, která, i přesto, že uměla česky, se svou rodinou mluvila pouze německy. Proto hrdinova volba, kam odjede, když se rozhodl opustit Prahu i své stávající zaměstnání, byla jasná. Německo. Berlín. Byl tam už totiž několikrát v minulosti – s rodiči jako dítě.

Ač se zdá, že je Petr nezodpovědný, protože opustil rodinu bez většího vysvětlení, často na ně myslí a nakonec uvažuje i o návratu. O tom, že opustil nejen partnerku, ale také syna, se čtenář dozvídá až asi v polovině knihy.

Jak Petr vypadá, se jako čtenáři vůbec nedozvíme. V románu nejsou žádné popisy hrdinova vzhledu. Snad jen zmínka, že se ženám líbí méně než jeho přítel Pancho Dirk. I o Petrově povaze se dozvídáme jen z náznaků, přímých řečí nebo vzpomínek. Nerad ale mluví o své minulosti, hlavně co se vztahů týče (vypráví hlavně o dětství, rodině a totalitním režimu v Československu) Čtenář se tedy dozví jen o jeho posledním vztahu s Žeňou. Nevzpomíná na ni ve zlém, dokonce se mu po jejich životě občas zasteskne. Hodně o Žeňě přemýšlí, často ji a její zájmy srovnává se svou novou dívkou Karin (deska, kterou s Karin oba rádi poslouchají, se Žeňou nelíbila, apod.).

3.2.2 Katrin

Katrin je pětadvacetiletá studentka psychologie, která by ale raději studovala film, a Petrova nová láska. Obdivuje Island, zatím ho však navštívila pouze na týdenní dovolené, ale ráda by se tam podívala na delší dobu, čehož má nakonec dosáhnout. Na Islandu obdivuje hlavně skutečnost, že se tam každý zabývá uměním (a ti, kteří se uměním neživí, se mu věnují ve volném čase). Nejvíce ji z islandského umění fascinuje film. Má i několik přátel, kteří z Islandu pocházejí a do Berlína přijeli na čas studovat nebo pracovat. Doma má o tomto státečku mnoho knih.

Popis Katrinina vzhledu přichází hned v okamžiku, kdy se dívka v románu objeví (str. 13). Je vysoká a pohublá, má protáhlý obličej, který lemují světlé vlasy. Tenkrát měla na sobě úzkou sukni a černé triko s hvězdou. Petrovi se líbila hned (stejně jako jeho příteli). Až později zjišťujeme detailnější popis, jako třeba to, že když se Karin směje, tak jen lehce cuká rty.

Jedinou její negativnější vlastností je rýpavost, kterou vypravěč zmiňuje až v závěru románu, kdy nesouhlasí s jejími zbytečnými narážkami.

3.2.3 Pancho Dirk

Petrův spolubydlící a první přítel v Berlíně. Také frontman U-Bahnu. Celý Pancho Dirkův život je jedna velká honba za ženami. Svádění a následné opouštění žen se mu stalo jakýmsi sportem. Dokonce k němu později využívá i inzerci v novinách (v ní vymýšlí neotřelé návrhy, aby zaujal co nejvíce zájemkyň). Za každou cenu chce i z tohoto důvodu být zpěvákem v jejich nově vzniklé kapele – zpěvák má totiž vždy nejvíce fanynek.

Pancho Dirkův vzhled není v knize uveden, žije se jako občasný stěhovák (tuto práci dohodí také Petrovi) a jeho pravé jméno je Dirk Müller. Této postavě je věnována celá druhá kapitola (nalezneme zde jeho popis i popis toho, jak se seznámil s protagonistou knihy).

Jak přesně Pancho Dirk vypadá, si čtenář musí domyslet. Víme však, že je velmi atraktivní, v knize je označen slovem *cool*. Nosí vlasy střižené na patku, kterou si ležérně odhazuje z obličeje. Často řeší, co si má obléci za tričko (hlavně, když někde hrají s kapelou). Poprvé, kdy vypravěč popisuje jeho oblečení, má na sobě široké džíny, rolák černé barvy a přes něj koženou bundu.

3.2.4 Atom

Poslední a nejnovější člen kapely U-Bahn. Je jejím bubeníkem (po prvotních sporech, kdy chtěl zpívat). Z celé kapely je nejvíce politicky zaměřený, jeho názory jsou levicové, je zánícený antifašista („*Komunismus byl asi omyl, ale je nutný hledat nové cesty, tenhle svět potřebuje změnu, nebo to všechno shnije.*⁴“). Také píše angažovanou poezii a prodává levicové noviny.

Popis Atoma přichází v témže okamžiku, kdy se postava v knize objevuje. Jde o typického „hromotluka“ – dva metry vysoký, statný a silný muž se silným hlasem. Také se dozvídáme jeho pravé jméno (Gottlieb Emmerich), kterým nechce být osloven. Přezdívku získal proto, že tři roky studoval fyziku na univerzitě. Je mu třicet dva let.

Atom je jakási morální opora kapely, chce bojovat za spravedlnost a vždy dokáže sjednat pořádek, když jim na koncertě někdo tropí neplechu.

3.2.5 Günter

Důležitá postava, jejímž prostřednictvím se Petr dozvídá mnoho příběhů tajemného *úbánu*. Je to strojvedoucí, který tuto profesi vykonává již pěknou řádku let. Také je „rekordmanem“ mezi svými kolegy v počtu přejetých. Pokaždé, když se mu takováto nešťastná událost stala, dostal zdravotní dovolenou a navštěvoval psychologa. I přesto v něm hrůzné zkušenosti zanechaly trvalé následky.

Lidé, které přejel, se mu stále zjevují. Vidí je dokonce i tehdy, když medituje, míhají se mu před očima. Rád o tom mluví, chtěl dokonce, aby to jeho kamarádka (Katrinina matka, jež vedla kroniku metra včetně mrtvých lidí a sebevrahů) jeho zážitky zapisovala, ona mu však nevěřila, stejně jako mnozí další.

Jak Günter vypadá, se dozvídáme jen zběžně z jedné popisující věty v první části knihy. Je menšího vzrůstu a má velký pupek. Ten by se dal vysvětlit každodenním popíjením piva v bufetu v *úbánu* po každé směně. Jeho věk se nedozvíme, je to však již starší pán.

---

⁴RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 50)

3.2.6 Bertrám

Jediná „neživá“ postava, o které se v knize dozvídáme podrobnější informace. Z našich hrdinů ho vidí pouze protagonista (v závěru knihy s ním mluví i Katrin, když jí předává obálku s penězi za koncert pro Petra).

Petr Bertráma stále vidá v koženém hnědém kabátě po kolena, nejvíce poutavé jsou na něm však jeho oči. Jsou pronikavé a jasné (jinak je celý jaksi šedivý). Na Bertrámovy oči hrdina upozorňuje během svého vypravování častěji, jednou se o nich dokonce zmíní, že svítily jako baterky.

3.3 Stylistická a jazyková stránka

Text je rozčleněn do dvanácti kapitol. Nejsou číslované, každá má svůj název (např. *Zvuky, Jezdíme na čas* nebo *Jagger, Jágr, Jägermeister*). Příběh je psán ich-formou a jeho vypravěčem je Petr, až na jednu výjimku. Tou je kapitola s názvem *Bertrámův příběh*, jejímž vypravěčem je Bertrám, psána je také v ich-formě.

Děj je posouván častými dialogy (autorský jazyk chybí), také často užívanými větami jednoduchými, ojediněle i osamostatněnými větnými členy (*Situace nesituace. Nebo vaří. Nebo smejí.*⁵), citoslovci (*cvak-cvak-cvak*⁶) a řečnickými otázkami (*Co jiného je špatné svědomí než člověk obrácený naruby?*⁷)

Autor užívá spisovného jazyka v textu vypravěče, doplněn je slangovými výrazy (*ubán, esbán* – nejvíce užívané slangové výrazy v textu), ojediněle se objevují vulgarismy.

Zajímavá je rovina nepřímé řeči, jež je psána nespisovným jazykem, a je užíváno přesně výrazů, jakých by užila sama postava. Často následují po přímé řeči jako dovyprávění příběhu, který mluvící postava započala. Nepřímá řeč představuje často celé odstavce.

Jazyk, kterým mluví postavy, je nespisovný, objevují se vulgární i slangové výrazy. Jediný, kdo mluví spisovně, je hlavní hrdina, nejspíš proto, že němčina není jeho mateřským jazykem.

---

⁵RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 79)

⁶RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 82)

⁷RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 77)

Autor v textu užívá i novotvary – již zmíněné *Kontaktýrung*, *Montýrung*, *Demontýrung*. Občas užije germanismů (*famílie*), v jedné části i rusismů (*zděs*). Nejvíce však nacházíme slangové výrazy – cigareta marihuany je někdy nazývána jako *špek*, jindy jako *červ* a místo mikrofonu máme *mikro*, nalezneme zde i slova jako *flusanec*, *knajpa* či *průjmič*. Nejvíce slangových výrazů se objevuje v přímé řeči postav (např. *lůzr*, *nácek*). Také autor často označuje různé subkultury (punker – *punkýš*, hippies – *mánička*, *hipík*, *hipízanda*, *Lennonova mírová mafie*).

Text bývá často ozvláštňen zajímavými formulacemi pro běžné jevy, jako *obloha se snila*⁸ pro rozednávání, nebo přirovnáními („*Ubán a esbán jsou městský žily*.”⁹ – Günter). Ojediněle čtenář narazí i na neobvyklé výrazy, jako např. *puchnout*.

3.4 Reakce na knihu

Kniha je kritikou přijímána vesměs pozitivně, což je očekávané vzhledem k jejímu ocenění. Recenzenty zaujal styl Rudišova psaní, autentický tok života a jeho ztvárnění v knize. Chválí úsměvné historky i ironii. Rudišův styl psaní mnozí přirovnávali ke stylu Hrabalovu.

Marta Ljubková ve své recenzi pro *iLiteraturu.cz* přirovnává celý román k cestě metrem – myslí tím objevující se náhodné postavy (pasažéry), které se zdrží různě dlouhou dobu. Zaujaly ji nekomplikované věty, jež rychle dospějí k pointě, i trefně užitá metafora.

Po přečtení většiny recenzí je tedy případný čtenář ujištěn, že stojí za to si dílo přečíst. Mnohdy je chválen přebal knihy, jeho neobvyklý formát i zdařilé ilustrace. Někteří však byli kritičtější. Jako jejich zástupce zmíním Oldřicha Vágnera a jeho recenzi pro *aluze.cz*.

Vágner si není jistý, jestli knihu chápat jako příběh hlavního hrdiny, nebo příběh města či podzemky. Co se protagonistovi v knize událo, by se podle Vágnera dalo shrnout v několika větách, kritizuje také brzké ukončení románu. Zdá se mu nedořešená postava Bertráma – proč a kam nadobro v závěru knihy odjel a proč ho najednou viděla i Katrin, která ho neviděla nikdy předtím. Kniha Vágnerova očekávání nesplnila, ač některé momenty (hlavně ty, kde se neobjevovaly odkazy na historické události či knihy a filmy) ho zaujaly.

---

⁸RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 24)

⁹RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7. (str. 62)

3.4.1 Můj názor na knihu

Na mě kniha dojem udělala, ač v některých momentech musím souhlasit s kritikou Oldřicha Vágnera. Stejně jako on jsem měla problém s nedořešeností postavy Bertráma – byl opravdu Petr tak na dně, že ho viděl? A proč neviděl i některé další neživé osoby, jež se pohybují *úbánem*? V neposlední řadě také proč ho Katrin viděla až v závěru knihy? Tohle všechno a také to, kam prázdným vagónem v závěru odjíždí, si však mohu jen domýšlet.

Jinak příběh složený ze střípků historek a dialogů nemohu nepochválit. Poutavé dialogy i časté užívání řeči nepřímé donutí čtenáře přečíst knihu téměř jedním dechem. Autor také zajímavě pracuje s jazykem, sem tam se v knize objeví milá metafora nebo přirovnání, ale text jimi není přehlcen. Dobře si poradil i s tím, že kniha je vlastně jakýmsi pomyslným překladem z němčiny, proto hlavní hrdina nemluví nářečně na rozdíl od ostatních postav.

Fascinující prostředí berlínského metra by každý po přečtení knihy chtěl navštívit a poznat všechny postavy a postavičky, které se jím pohybují. Hlavní hrdina krásně zapadá do těchto míst, je zajímavé sledovat, jak se se svou nejistotou potýká, a nezbývá nám než mu fandit. I náhled do nitra dalších postav může být pro čtenáře zajímavý. Například s někým, kdo připomíná komickou postavičku chronického svůdníka Pancho Dirka, jsme se každý již někdy určitě setkali.

4 Grandhotel: Román nad mraky

Grandhotel: Román nad mraky je druhým románem Jaroslava Rudiše, který vyšel v roce 2006 v nakladatelství Labyrint. Kniha byla přeložena do němčiny, srbštiny a polštiny.

Podle Rudišova námětu byl Davidem Ondříčkem natočen film *Grandhotel*. Jaroslav Rudiš napsal k tomuto filmu scénář (a dokonce si v něm zahrál malou roli). Zajímavé je, že scénář k filmu autor dokončil jako první. Román začal psát až po něm. Nejde tedy o film natočený podle knihy, ale ani o román napsaný podle scénáře. Kniha si žije vlastním odděleným životem.

4.1 Děj

Román *Grandhotel* vypráví v podstatě smutný příběh ironickou hořce humornou formou. Příběh muže (nebo možná chlapce v mužském těle), který je autistický, samotářský, zkrátka jiný než ostatní.

Hlavní hrdina, Fleischman, se snaží říci svůj životní příběh nám, čtenářům. Vybírá podstatné momenty, jež se v jeho životě udály, sděluje své myšlenky i názory na různé věci. Často vyjadřuje svůj názor k tomu, co mu v různých etapách života někdo řekl. A zprostředkovává nám i některé zážitky postav vedlejších.

V současnosti je to třicetiletý muž, ale v knize často vzpomínkami zabíhá k dětství, dospívání i jen o několik let zpět. Křestní jméno nechce prozradit, říká, že už ho zapomněl, je prostě Fleischman, všichni mu tak říkají.

Už od dětství nezapadal mezi vrstevníky, byl zvláštní, proto nikdy neměl žádné kamarády. Spolužáci si z něho utahovali, dávali mu hanlivé přezdívky a dělali mu naschvály. Fleischman má však samotu rád, kamarády nikdy moc nevyhledával, i když někdy s chlapci ze třídy chodil ven, ale právě v takových chvílích se projevila jejich nechuť přijmout ho mezi sebe a často ho nechali nést zodpovědnost za jejich prohřešky, protože na rozdíl od ostatních z místa prostě neutekl.

Hrdina se narodil v roce 1973, proto podstatnou část svého života prožil v totalitním režimu. Žil s rodiči v panelovém domě na sídlišti ve městě Liberec. S maminkou měl hezký

vztah, otec s ním však moc nemluvil, neměli toho moc společného, byl stejně jako syn hodně samotářský („*Možná je samota jediná vlastnost, kterou jsem po něm zdědil.*“¹⁰)

Fleischmanovým největším koníčkem je počasí. Zmínkami o počasí se kniha jen hemží, Fleischman si třikrát denně zaznamenává aktuální počasí do grafu a v televizi nevynechá jedinou předpověď. Má moc rád jednu moderátorku, která však někdy dělá v televizi chyby, on jí proto píše obsáhlé dopisy. Místo odpovědi na ně dostává však pouze její podepsané fotografie. O počasí má protagonista totiž široké znalosti, čtenář se tak dozvídá mnoho zajímavostí z oboru meteorologie. Hrdina zná odborné názvy různých druhů mraků a dokáže vysvětlit všechny změny počasí. (Např. *Na nebi natékal do výšky krásný kumulonimbus capillatusincus. Bouřkový mrak, který má vršek jako obří kovadlina. Bouřka z tepla vzniká při rychlém výstupu teplého a vlhkého vzduchu do výšek, kde létají už jen trysková letadla. Vzduch se v mraku točí jako v míchačce. Lítá nahoru a dolů. Otepluje se a zase ochlazuje.*¹¹)

Fleischman rád pozoruje oblohu, miluje mraky, často k nim přirovnává cokoliv, i život. Pozorování mraků ho uklidňuje. Jeho prvním slovem bylo prý „mrak“. Díky tomuto koníčku ve škole dostával přezdívky jako *Rosnička*, *Barometr* nebo *Mrakomor*. Dalším koníčkem hlavního hrdiny jsou čísla. Dozvíme se tedy různé číselné údaje, jako je např. výška hotelu, ve kterém pracuje, nebo počet Fleischmanových vousů i chlupů na hrudi.

Důležitým mezníkem ve Fleischmanově životě je havárie, kterou prodělal spolu se svými rodiči jako dítě. Jeli na první výlet novým autem, ale když už byli na konci města, nedal jim přednost nákladní vůz a střetli se. Bylo to přímo u značky označující konec Liberce, do té jejich auto narazilo. Rodiče při havárii zemřeli a Fleischman se dostal do „*domu pokroucených lidí*“, jak nazývá psychiatrickou léčebnu. Tam strávil celý rok, načež ho dostal do péče jeho bratranec Jégr.

Jégr se o Fleischmana od té doby staral. Opatrovník nejprve pracoval jako vedoucí samoobsluhy, po revoluci se dostal k vedení hotelu na Ještědu. Jégrovými jedinými zájmy jsou ženy a fotbal, ale je svobodný. S Fleischmanem si moc nerozumí, Jégr se k němu ani nechová moc hezky, ale svým způsobem ho má rád. A je to vzájemné. Ten způsob je ale vážně hodně osobitý. Zajímavé je, že Fleischman tomuto člověku po celou dobu, co se znají,

---

¹⁰RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 31)

¹¹RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 82)

vyká (tykat mu nechce, nejde mu to). Jégr Fleischmana poslal na hotelovou školu, kam v polovině přestal chodit, vyhodili ho a začal tedy pomáhat v samoobsluze. Po revoluci se společně přestěhovali do Grandhotelu na vrcholku Ještědu, hotelu, ze kterého byl výhled na celé město a kolem kterého se rozprostírají mraky. Tam Fleischman také pracoval jako jakási pomocná síla za minimální mzdu.

Lidi, se kterými se stýká, jsou pouze kolegové z hotelu, zákazníci a jeho psycholožka. Za tou dochází každý týden. Často ve svém vyprávění zavádí řeč na to, co si doktorka myslí nebo co mu řekla. Dokonce jí prohledával kabelku, díval se, co má napsáno v občanském průkazu (jestli je svobodná) nebo jakou používá voňavku. Šmírování je možná posledním Fleischmanovým koníčkem. Má ve zvyku sledovat klíčovou dírkou hosty, kteří jsou často v choulostivých situacích, na záchodech poslouchá, o čem se baví pokojské, a také si chodí prohlížet věci svých kolegů v jejich pokojích (jako údržbář má totiž univerzální klíč). Jednou se vloupe i do domu své kolegyně Ilji.

Ta se mu už od první chvíle, co se setkali, líbí, myslí si o něm však, že je divný, protože při jejich prvním setkání šmíroval zákazníky s rukou v poklopci. Ilja také chodí s hotelovým číšníkem Patkou. Patka byl v Americe, která ho fascinuje, a prodává vodičku Happy Life, jež má být lékem na vše (pije se) a vše také dokáže vyčistit (užívá se na mytí nádobí, aut apod.).

Druhou pokojskou v hotelu je Zuzana, ta je zase zakoukaná do Fleischmana a několikrát se ho snaží svést, nikdy se jí to však nepovede. Jednoho dne si ale Zuzana najde partnera a odstěhuje se za ním do Německa. V hotelu, který má svou slávu za sebou a často ho celou zimu nenavštíví žádní hosté, zavede totiž Jégr seznamovací pobyty pro německé muže a české ženy. A jednou je právě tou šťastně seznámenou i Zuzana. Naneštěstí je však řidič kamionu, za kterým se odstěhuje, pěkný záletník, takže se vrátí zase zpátky do Liberce a pokračuje ve snaze svést Fleischmana.

Posledním důležitým člověkem v okolí protagonisty je Franz. Starý Němec, kterého po válce vyhnali z rodného Liberce do Německa, a on se tam vrátí, protože zastává názor, že člověk by měl skončit tam, kde se narodil. Franz je ubytovaný v hotelu a je vlastně jediným Fleischmanovým přítelem. Má poraněnou nohu, protože byl za války pilotem a byl dvakrát sestřelen. Často společně jezdí po městě a Franz také Fleischmanovi svěří své tajemství a požádá ho o pomoc.

V Německu Franz totiž ukradl z hrobů popel svých dvou nejlepších přátel a chce je rozprášit u domů, kde se narodili. Dozvíme se i střípky příběhů těchto dvou mužů. Fleischman starci s jeho úkolem pomůže a nakonec ještě společně navštíví dům, ve kterém se narodil Franz. Z domu však udělali hernu. Hrozné prostředí i chování personálu Franze zdrtí a prosí svého mladého přítele, aby jeho popel na toto místo nikdy neodnášel.

Od této návštěvy přestává chodit ven a s nikým nemluví. Jednoho dne Fleischman vidí Franze naklánět se přes zábradlí před hotelem a dívat se dolů na své rodné město. Franz mu svěří pravdu o svém životě – nikdy nebyl pilotem, nikdy nebyl ani ve válce. Se špatně vyvinutou nohou se Franz totiž už narodil, a proto nemohl jít na vojnu, i když moc chtěl a všem přátelům, kteří ve válce byli, záviděl. Když skončí s vyprávěním, vytáhne Franz pistoli a chce se zastřelit. Výstřel ho však mine. Naneštěstí mu ve stejném momentu selže srdce a Franz umírá.

Jégr nechce volat policii ani záchranku a rozhodne se poslat Franze zájezdovým autobusem zpět do Německa (ten má odjíždět až za několik hodin), chce, aby to vypadalo, že dostal infarkt při cestě. Fleischman však tělo z autobusu ukradne a nechá ho spálit v krematoriu, kde podplatí svého známého, bývalého spolužáka, který mu dluží laskavost. Použije na to peníze, eura, která dostával za své služby od Franze. Po příteli mu tak zbudou dvě lahve od přípravku Happy Life plné popela.

Fleischmanovým největším problémem je to, že nikdy nebyl jinde než ve svém rodném městě a že ho ani nedokáže opustit. Nedokáže dojet za ceduli označující konec města. Vždy dostane záchvat paniky a zastaví se, zastaví taxík nebo autobus či vyskočí z vlaku. Je z toho nešťastný, protože hrozně chce pryč, ale nedokáže to. Ani doktorka zatím nepřišla na způsob, jak se s tím vypořádat, i když jednou zkusili odjet autobusem do vedlejšího města společně.

Fleischman nakonec přijde na způsob, jak by to mohl dokázat. Skrže mraky. Začne tedy sestavovat balón (návod viděl v televizi a má také vytrženou stránku s návodem z nějaké knihy – tu stránku ukradl v knihkupectví). I další součástky k balónu krade různě po hotelu – deky, Jégrový dresy a kovovou dětskou postýlku. Potají všechno sešívá a skládá dohromady. A čeká na ten správný vítr, který ho odnese daleko za hranice města.

Nikdo o balónu neví – ani psycholožka. Až se jednoho dne svěří Ilje. Stane se to ve stejný den, kdy Fleischman nechá spálit Franze. Svěří Ilje všechna svá tajemství. Svěří se jí také s tím, co se doopravdy stalo jeho rodičům. Při autonehodě totiž nezemřeli. Emigrovali do Mnichova a jemu slíbili, že se pro něho vrátí. Fleischman mamince slíbil, že na ni v Liberci počká. Matka však brzy zemřela a otec si našel novou ženu a na syna pozapomněl. Píše mu ale z Německa dopisy, které Fleischman neotvírá. Svěří Ilje také své křestní jméno – Vlastimil.

Ilja na oplátku vezme Fleischmana na hřbitov, kam se chodí uklidňovat – hledá náhrobky, kde jsou pochováni lidé, kteří zemřeli mladší, než je ona, někdy chodí i na pohřby cizích mladých lidí. (Na hřbitově se dívají na náhrobek, na kterém je napsané jméno *Pancho Dirk* – odkaz na knihu *Nebe pod Berlínem*.) Svěří mu také, že Patka nebyl v Americe, ale byl přes rok zavřený ve vězení za krádeže, v Americe ale byla ona, pracovala tam jako chůva.

Toho večera se dvojice sblíží ještě více. Fleischman tak poprvé zažije, jaké to je být se ženou. Nabídne Ilje, ať odletí balónem s ním. Ona však odmítá, má Liberec ráda.

A potom přijde konečně ten správný vítr. V den Vlastimilových třicátých narozenin. Sbalí všechny své důležité věci (dvacetiletou sbírku grafů o počasí, neotevřené dopisy od otce, Franzův popel) a odlétá. V tu chvíli si však jeho útěku všímá Jégr, z jehož věcí byl balón vytvořen, chytí se balónu a odlétá s ním. Fleischman ho neshodí dolů, i když měl příležitost, a vytáhne Jégra k sobě. Jégr je z letu nadšený. Hrdinovi se to nakonec povedlo, stoupá nad mraky a rozprašuje Franze na jejich rodné město.

4.2 Postavy

4.2.1 Fleischman

O vzhledu postavy se čtenář nedozví téměř nic. Jen na samém úvodu, když se Fleischman představuje, zjistíme, že měří 179 centimetrů a váží 73 kilo. Dále víme, že nosil modrý oblek „z druhé ruky,“ který mu byl o něco větší. Kniha se zaměřuje spíše na psychiku hlavního hrdiny.

Jak již bylo řečeno, Fleischman je samotář. Nikdy neměl přítelkyni ani pořádného kamaráda a teď už vlastně nemá ani rodinu. V životě nic moc nedokázal, střední školu nedodělal a dělá „*Fleischmana pro všechno*“ pro hotel na vrcholku Ještědu, který vede jeho opatrovník a bratranec Jégr.

Fleischman má rád svůj řád, každý den sní tři sušenky a vypije tři limonády. Nejí maso, protože nesnáší krev, a nejí asi ani nic jiného kromě svých sušenek. Také si třikrát denně zapisuje počasí do grafu, počasí totiž miluje, tvoří nejpodstatnější část jeho života. Všechny důležité události v životě si pamatuje podle počasí. Také má o počasí obsáhlé vědomosti, dokáže vysvětlit, proč jaká změna vzniká, a také předpovědět déšť, i když je nebe zatím téměř bez mráčku.

Jeho největší vášní jsou však mraky. Pozorovat mraky Fleischmana uklidňuje – při léčbě ze zápalu plic stále myslel na mraky, a to ho (dle jeho názoru) uzdravilo. Také díky počasí začal po vážné autonehodě znovu mluvit, v sanatoriu totiž začal číst meteorologické mapy a jediné, o čem nejprve dokázal mluvit, bylo právě počasí. „*Mám rád mraky, protože mraky se hýbou. Mám rád věci v pohybu. Možná proto, že sám se pohnout neumím.*“¹² – popis, jímž Fleischman sám sebe nejlépe vystihuje.

Právě kvůli neschopnosti pohnout se z místa, opustit své rodné město, které miluje i nenávidí, navštěvuje hlavní hrdina pravidelně psycholožku. Ta mu sem tam předepíše nějaké prášky, jež Fleischman stejně vyhodí. Ani ona mu nedokáže pomoci s jeho největším problémem. Nakonec si ale hrdina dokáže pomoci sám, opouští město skrze své milované mraky.

Další zvláštní věc je, že Fleischman vídá lidi, kteří jsou již po smrti (sám si uvědomuje, že se to možná děje jen v jeho hlavě), potkává je většinou v hotelu, vídá dřívější zaměstnance i členy své rodiny – např. dědečka, kterého přejel v srpnu 1968 tank. Po této tragické události začala Fleischmanova babička (původem Němka) mluvit jenom německy. Díky tomu Fleischman umí německy moc dobře. Čtenářům v knize mnohokrát vysvětluje německý původ příjmení i názvů částí města, ví také, jaké názvy město i jeho části nesly v historii (např. *...naše město se jmenuje Liberec. A předtím se jmenovalo Reichenberg, Reichmberg, Reychinberch. A mezitím Rychberk, Lychberk, Libercum, Liberck... Reich znamená bohatý. Zámožný. Nádherný. Skvělý. Berg je hora. Kopec. Ale taky důl. Nebo kupa.*¹³)

---

¹²RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 75)

¹³RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 67)

V mezilidských vztazích hrdina moc chodit neumí, ale jak několikrát zopakuje, Jégra má svým způsobem rád („*Největší láska je soucit.*“¹⁴- Fleischman o vztahu k Jégrovi), také k Ilje chová jisté city, už od jejich prvního setkání, kdy se mu líbila. Nakonec dokáže i on v ní vzbudit vřelý cit a poprvé pozná, jaké to je mít takhle blízkou osobu.

4.2.2 Jégr

Stárnoucí muž, jehož jediným zájmem je svádění žen různých národností a fotbal (fandí Slovanu Liberec). Je hrdý na svou sbírku předmětů, jež se spojují s minulostí, každý předmět mu připomíná některou z žen, se kterými se setkal nebo stýkal.

Je osamělý, Fleischman, kterého si před téměř dvaceti lety vzal k sobě kvůli přídávku, jež na něho bude dostávat, je jediným člověkem, kterého má. I přesto, že Fleischmana často shazuje, pohlavkuje, oslovuje ho „*Honimíre*“ a křičí na něho, ho má rád, jen vždycky chtěl, aby se mu bratranec více podobal, aby se zajímal o stejné věci.

Vinnetou Jégr, tak zní celé jméno provozního a recepčního hotelu. Na své jméno je náležitě hrdý. Býval členem StB, jedno z jeho krycích jmen bylo *Ještěd* a dělal vedoucího v samoobsluze. Po revoluci se dostal k vedení hotelu (Fleischman neví, jak k tomu došlo).

Jediná zmínka o vzhledu Jégra přichází asi ve třetině knihy, čtenář se dozvídá jen to, že má pupek a nemá skoro žádné vlasy.

4.2.3 Franz

Starý pán, který je Fleischmanovi asi ze všech nejbližší, dokonce ho považuje za přítele. Pomáhá mu s jeho úkolem (rozprášit popel přátel tam, odkud pocházejí), dokonce se mu svěřuje se svými vidinami mrtvých lidí. Franz má rád Liberec, ze kterého byli po válce s rodinou vyhnáni, proto se tam vrací a ubytovává se v Grandhotelu, z něhož má výhled na celé město.

Často se Fleischmanovi chlubí svými válečnými zážitky z druhé světové války, kdy byl pilotem a nasazoval život za svou vlast. Jde spíše o zbožné přání, jež ho provází celým životem. Kvůli nemocné noze nemohl do války narukovat, pracoval na poště a tajně četl dopisy pro své kamarády, které jim na frontu posílaly milenky a manželky. S pravdou se však odváží svěřit až na samém sklonku života.

---

¹⁴RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 136)

4.2.4 Ilja

Nejnovější posila v hotelu, přítelkyně číšníka Patky, Ilja Fuchsová (příjmení se dozvíme až v poslední části knihy) a dívka, která Fleischmanovi učaruje. Ilja s Patkou chodí už dlouho, a i když se k ní nechová nejlépe, stále s ním zůstává. Touží po dítěti, ale zatím neměla štěstí otěhotnět a její přítel se jí za to při hádkách vysmívá, taky ji občas uhodí, proto se v závěru knihy zřejmě rozcházejí (Ilja se skoro neusmívá a do práce začala jezdit sama).

Její koníčkem je fotografování, každý den si udělá fotku svého obličeje – pro děti, protože jí po rodičích nezůstaly žádné fotografie. Jak Ilja vypadá, se dozvíme hned, když se postava v knize objeví: má dlouhý krk, je hubená a má krátké zrzavé vlasy (jak později zjistíme, tak ráda střídá barvy vlasů, i když v knize zůstane u rezavých).

4.2.5 Patka

Luděk Beránek alias Patka je číšníkem v Grandhotelu. Nesnáší, když se mu říká jeho pravým jménem („*Já jsem Patka, pí-ěj-tý-kej-ěj, oukej?!¹⁵*). Obdivuje Ameriku a všechno americké a tvrdí, že tam rok žil. Na konci knihy se dozvíme, že je to lež, protože tu dobu strávil ve vězení. Do Ameriky se chce ale odstěhovat, chce „*zizet.cz*“, jak často opakuje. Je to také bývalý Fleischmanův spolužák, jeden z těch, kteří ho jako dítě šikanovali.

Patka jako přivýdělek prodává vodičku s názvem Happy Life, jedná se o tekutinu, která má být dobrá na vše – od bělení zubů po čištění koberců. Sám ji také na toho vše používá, dokonce si ji přidává do jídla. *Hepylajf* vnucuje každému, koho potká, prodává ho kolegům i hotelovým návštěvníkům.

O jeho vzhledu se nedozvíme téměř nic, jedině, co čtenář ví, je, že nosí vlasy sestříhané na patku, jak naznačuje i jeho přezdívka.

4.2.6 Zuzana

Pokojská Zuzana je dívka, která touží jen po jediném – najít si partnera. Dělá pro to maximum, vždy když si vyhlédne nějakého muže, začne se zajímat o stejnou věc, o jakou se zajímá on. Proto se v určitém období zajímá i o počasí kvůli Fleischmanovi.

---

¹⁵RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 120)

Když se nakonec zdá, že je šťastná s Němcem, řidičem kamionu, kvůli kterému začne nosit vestičku a velké sluneční brýle a udělá si řidičský průkaz na kamion, vztah se pokazí a Zuzana se vrátí zpět do hotelu. Když ji potom znovu odmítá i Fleischman, spolyká spoustu prášků, ale sebevraždu si nakonec rozmyslí a sama si zavolá sanitku. Z hotelu však raději odejde a začne pracovat na poště, kde opět potkává dalšího „toho pravého,“ kvůli němuž mění svou osobnost.

Zuzana je naivní, stále si dělá hloupé testy v časopisech a věří jejich výsledkům. Celým jménem se jmenuje Zuzana Sladká a o jejím vzhledu se díky hlavnímu hrdinovi dozvíme pouze to, že má kulatý obličej.

4.3 Prostředí

Příběh je zasazen do města Liberec, většina románu se odehrává v Grandhotelu na hoře Ještěd. Fleischman město miluje i nenávidí, cítí se v něm uvězněný, jako by byl nad ním poklop. Život v hotelu se mu líbí, protože je blízko u svých milovaných mraků, někdy se hotel v mracích přímo ztratí, schová se v nich nebo i nad nimi. Jedná se o hotel, *nad kterým začíná nekonečno*¹⁶. Pod ním se rozprostírá celé město, z vycházek po městě se Fleischman do hotelu vrací vždy lanovkou.

Grandhotel byl postaven ve stejném roce, ve kterém se Fleischman narodil, a představuje celý jeho život. Jelikož se nachází tak vysoko, přijíždí do něho i mnoho sebevrahů. Fleischman proto musí potom uklízet pokoje po lidech, kteří skočili dolů, dvakrát byl dokonce při tom. Jednu dívku zachránil, přemluvil, aby neskočila, u druhé už tak úspěšný nebyl. I takové zážitky způsobují šmouhy na duši našeho hrdiny.

V hotelu má malý, jednoduše zařízený pokoj, v němž žije. Z Grandhotelu zná každý kout (i ty, které by znát vůbec neměl). Díky nadmořské výšce, ve které je hotel umístěn, s ním každý silnější vítr pořádně zamává a hlavně za bouřky se v něm hosté bojí. Je takovým hromosvodem celého města.

4.4 Stylistická a jazyková stránka

Příběh je psán ich-formou, je rozdělen na tři části (I., II. a III.). I. je prolog, jedná se pouze o jednu kapitolu, kde hrdina již letí ve svém balónu, ve II. se odehrává celý příběh a III.

---

¹⁶RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 19)

navazuje na I. – ale na rozdíl od ní obsahuje kapitolky tři. Celá kniha je rozdělena do krátkých kapitol, průměrně dvoustránkových. Nejsou číslované, každá má název podle toho, k čemu se váže – např. *Ilja, Čekání na mraky* nebo *Dvacet jízd*.

Dynamičnost textu udávají četné věty jednoduché a úsečné dialogy, do kterých vypravěč nijak nezasahuje (dialogy jsou také zpravidla psány jedna promluva na jeden řádek). Kniha je až přesycená osamostatněnými větnými členy (např. *Zkoušel jsem to pěšky. Tramvají. Autobusem. Vlakem. Osobním. Rychlíkem.*¹⁷⁾ V textu se objevují i řečnické otázky a oslovení čtenáře (např. *Vy byste se snad dovedli kamarádit s Jégrem nebo Patkou?*¹⁸⁾

Vzhledem k psychice hlavní postavy se v textu často opakují některé věty. Postava Jégra jakožto fotbalového fanouška často křičí: „*Kdo vyhraje nakonec, to je Slovan Liberec!*“ Franzovým heslem je zase: „*Člověk má skončit tam, kde se narodil.*“ Fleischman, vypravěč, protože svůj příběh někomu předává, často dodává: „*To kdyby vás to zajímalo.*“ nebo „*K tomu se ještě dostanu.*“ nebo „*Jestli mi rozumíte.*“ U obecnějších informací zase zmiňuje: „*Dávali to v televizi.*“ V rozhovoru s jinými osobami Fleischman téměř pořád říká: „*jako prostě.*“ V kapitole *Absolutní klid* vypravěč opakuje: „*Miluju zimu.*“ – v cca dvoustránkové kapitole tato věta zazní třikrát. Stejně tak jako věta „*Tak tady žiju a pracuju*“ se objeví třikrát v kapitole, která podle opakované věty nese i název.

Text je psán převážně spisovným jazykem, jenž je však často doplňován germanismy, anglicismy, slangovými výrazy a občas narazíme i na nějaký vulgarismus. Vedle přímé řeči se v příběhu často objevuje i řeč nepřímá. Text také obsahuje množství odborných termínů, všechny se týkají meteorologie (např. *motýlí efekt* nebo *cumulonimbus*).

Z germanismů v knize nejčastěji narazíme na slova *recht,šlus, richtik* nebo *piksla*. Některé z užívaných germanismů se také vážou ke druhé světové válce – takovými jsou např. *hajlovat* a *háknkrajc*. Anglicismy se nejvíce objevují v promluvách Patky, nejčastější z nich je *hepylajf*, dále se objevuje slovo *tunink, hany* a *stupid*. Slangových výrazů je v knize užíváno hojně, narazíme na obvyklejší výrazy jako je *bordel, čokl, tlustoch* nebo *odbouchnout*. Z těch méně obvyklých mě zaujaly např. *kindrkil* pro antikoncepční pilulku, *šustákovci* pro muže

---

¹⁷RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 58)

¹⁸RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 78)

chodící v šustákových soupravách nebo *krasofrnda* pro pohlednou ženu. Slangově také bývají označováni příslušníci různých náboženství jako *pámblíčkáři* a *harekrišňáci*. Narazíme i na doktorský slang, který hrdina pochytil od své psycholožky, proto v knize najdeme slova jako *pacoš* a *pacoška*. Časté jsou v knize rozhovory o sexu, tento akt nazývají postavy vždy nějakým slangovým výrazem, nejčastějším je *přefiknout* a postava Jégra má pro to vlastní výraz *strky frky*, penis zase bývá v knize označován jako *pind'our* nebo *péro*.

V textu se sem tam objevují i přirovnání. Nejvíce mě zaujala tato – pro hotel: *hotel se zapichuje do nebe jako ostrá jehla*¹⁹, *Grandhotel třpytící se na kopci jako kosmický penis zalitý sluncem*²⁰ a přirovnání k tomu, že vše, o co se hrdina zajímá, je náhražka: *když si harekrišňáci vaří guláš a místo hovězího jedí sóju a tváří se, že to chutná jako maso*.²¹ Zajímavá jsou i některá obrazná pojmenování – např. *nebe krvácí*²² pro západ slunce nebo *nočník Evropy*²³ pro jejich město, kde hodně často prší.

4.5 Reakce na knihu

Kritikou je román přijímán snad ještě vřeleji, než Rudišova prvotina. Recenzenti se shodují v kladných reakcích na téma knihy, vykreslení hlavního hrdiny i satirický humor. Marie Voslášková ve své recenzi na webu *iLiteratura.cz* knihu označuje jako „*velmi působivou, nedogmaticky humanistickou, a přitom ani trochu pozérskou*.“²⁴

4.5.1 Můj názor

Knihu mám moc ráda a hlavním důvodem je její hlavní hrdina. Líbí se mi, jak autor propracoval psychiku Fleischmana, který nám na každé stránce připomene, že je jiný, že se tolik nezabývá malichernostmi všedního života, ale smysl toho svého našel v počasí a mracích. Díky užití správných jazykových prostředků, kdy ve svém vyprávění hlavní hrdina stále opakuje tatáž hesla či slogany nebo sáhodlouze vysvětluje původ názvů ulic, čtenář lépe proniká do psychiky autistického hrdiny.

¹⁹RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 19)

²⁰RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 44)

²¹RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 72)

²²RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 19)

²³RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9. (str. 43)

²⁴Voslášková, M. Rudiš, Jaroslav *Grandhotel*. *iLiteratura.cz* [Online] 2009.

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/24547/rudis-jaroslav-grandhotel-> (citováno 20. 5. 2017)

I když Fleischman šmíruje, krade a ne vždy se zachová podle morálních zásad, nejde si postavu jako celek neoblíbit a nedržet jí palce, aby konečně dokázala opustit své vězení, své rodné město.

I každá další z postav knihy je natolik zvláštní, že společně tvoří zajímavý hotelový svět a čtenář nakonec vidí, že Fleischman nemusí být tím největším podivínem příběhu, ač se to na první pohled zdá. Propletené a zvláštní vztahy, lži a předstírání, to všechno připodobňuje příběh k běžnému životu.

Jediné, co bych románu vytkla, je zvláštní zápleтка s emigrací Fleischmanových rodičů. Je celkem k nepochopení, že by o takové věci hrdina dokázal celý život mlčet a že by se celá událost takto ututlala.

5 Konec punku v Helsinkách

Konec punku v Helsinkách je román, který vyšel v roce 2010 v nakladatelství Labyrint. Byl vydán také jako e-kniha. Je Rudišovým čtvrtým románem. Kniha vyšla také holandsky, polsky, finsky, francouzsky a německy.

5.1 Děj

Kniha má dvě hlavní roviny. První z nich se odehrává v současnosti – jde o základní dějovou linku, druhá jsou deníkové záznamy z roku 1987.

5.1.1 Hlavní dějová linka

Hlavní rovina vypráví příběh čtyřicátníka Oleho. Ole je bývalý punker, je to Němec žijící celý život v nejmenovaném velkém východoněmeckém městě. Také je vlastníkem zaplivaného, ošuntělého a zakouřeného baru s názvem Helsinky. Ole je v Helsinkách jediným barmanem, proto v nich musí být každý den (dovolenou si každoročně bere jen pár dní po Silvestru).

Jeho dny proto probíhají téměř totožně nejspíš již řádku let. Ole se dopoledne probudí, často má kocovinu, zapije „*prášek proti smrti*“ a před polednem již otvírá Helsinky, kam přicházejí první návštěvníci na pivo, kávu nebo soljanku, což je jediné teplé jídlo v Helsinkách podávané a kuchařka Gabi vaří tuto polévku nejlépe ve městě.

V Helsinkách se schází vesměs stále stejné osazenstvo – Oleho staří přátelé i noví známí, všechny je však spojuje to, že moc nevědí, co si počít se svým životem. Ve většině případů jde však o inteligentní sečtělé osoby, každá se o něco aktivně zajímá – jeden o historii, druhý o umění, další o muziku. Někteří štamgasti jsou více ztracené existence než jiní, všichni však stále hledají svůj klid i nějaký smysl života, jenž stále nenacházejí. Proto se téměř denně scházejí v Helsinkách a opíjejí se, bezduše žvaní, vzpomínají i plánují. A Ole není výjimka, není šťastný, má dluhy, za sebou mnoho nevydařených známostí, včetně rozvodu a pošramocného vztahu s dcerou, kterou téměř nevidá. Tyto skutečnosti vedly k tomu, že se zapřísáhl skončit se ženami, už žádnou nechce – jen komplikují jeho život.

Oleho příběh doprovází velmi časté odbočky do minulosti. Vzpomínky, které tvoří celé kapitoly knihy, příběhy, jež vypráví svým přátelům nebo pouhé myšlenky. Zkrátka se hodně zaobírá minulostí, vzpomíná na dětství a hlavně na mládí. Jedna vzpomínka na osobu,

kteřá v jeho životě byla sice krátce, ale dostala se hluboko pod kůži, se objevuje napříč celou knihou. A postupně si také čtenář tvoří obrázek tohoto celého příběhu.

Jde o československou dívku, kterou Ole potkal, když se se svým nejlepším kamarádem Frankem vydali na koncert kapely Die Toten Hosen do Plzně. Bylo to v roce 1987, panoval jiný režim a oni poprvé jeli na koncert západoněmecké punkové kapely.

V pokoncertové euforii chtěli společně s dívkou utéct do Západního Německa, útěk se však nezdařil a skoro na hranicích je zatkla policie. Při této události se však stalo neštěstí – dívka prchající před pohraničníky se otočila na Oleho, aby viděla, jestli běží za ní, ale stála na silnici. V té chvíli velkou rychlostí projížděl nákladní vůz naložený dřevem a najednou bylo ticho. Oleho a Franka v tu chvíli však vlekla policie pryč. Zelené oči dívky, které na něho v tu chvíli hleděly, jsou noční můra i představa denního snění, jež Oleho celý život provází. Tato dívka byla jeho první, a aby na ni zapomněl, vystřídal spousty jiných holek a žen, ale k úplnému zapomnění to nepomohlo ani v nejmenším.

Po výletu do Plzně Oleho i Franka vyhodili ze střední školy a museli začít pracovat. Sehnali si místo u pásu v pivovaru. Tam se setkali s velmi kontroverzním člověkem, Gerhardem. Sbíral krysy, které se dostaly do prázdných pivních lahví ve sklepech hospod, zaléval je lihem a tato „umělecká díla“ si vystavoval v kumbálu, kde bydlel.

Zmínka o Gerhardovi je důležitá z jediného důvodu: na základě jeho myšlenky vznikla kapela Automat, kde hráli jen Ole a Frank, bicí jim obstarával stroj - automat, protože nemohli sehnat vhodného bubeníka. Ta myšlenka zněla: „*samota zesiluje*“. Heslo mělo být spojeno s německou selskou válkou, a tak začali prohlašovat, že jejich kapela vznikla právě na základě této historické události.

Jednalo se o punkovou kapelu, velkým zdrojem inspirace jim byli angličtí Sex Pistols, kteří v té době ovlivnili většinu punkových kapel. Texty se točily kolem práce ve fabrice a kritizovaly dobu (*lahve flašky lahve, prázdný lidský hlavy, uřezaný ruce, co to všechno vzdaly, uřezaný hlavy, padlá revoluce, valíš prázdný flašky, porcuješ prázdný duše,...*²⁵). První koncert Automatu měl být i koncertem posledním. Ale potom se objevil Malcolm.

---

²⁵RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3. (str. 63)

Malcolm Oleho s Frankem svým žvaněním přiměl, aby v koncertování pokračovali. Stal se manažerem kapely. Sehnal stylové oblečení, zařídil koncerty, nahrávky, vydání desky. Automat se stal slavnou uznávanou punkovou kapelou, koncertovali po velkých evropských městech, jako je Lipsko, Berlín, Vídeň, Praha, Oslo, Stockholm atd. Chystali se i do Helsinek, kam nakonec nedojeli. Na plavbu finským trajektem si Ole koupil německé noviny, kde zjistil, co je Malcolm zač. Jeho přezdívka byla i krycím jménem. Už ho nikdy nechtěli vidět. Automat skončil. Frank začal více experimentovat s drogami, ve velkém bral lysohlávky a Ole (ač se snažil) nikdy nepotkal vhodného člověka, který by Franka v kapele nahradil.

Ole začal chodit s krásnou Connie, což byla bývalá přítelkyně Malcolma. Vzali se, měli spolu dceru. Ole si nebyl schopný najít a hlavně udržet pořádnou práci, a tak se s manželkou často hádali. Dalším důvodem k rozepřím mezi nimi byla Oleho neschopnost být své ženě věrný. Toto soužití nemohlo vést k ničemu jinému než k rozvodu.

Po odchodu Connie a jejich malé otevřel Ole Helsinky a tím se vzpomínkami prakticky dostáváme do současnosti. Jiné vztahy v jeho životě nejsou podstatné, neměly nikdy moc dlouhého trvání. A v současnosti přeci Ole ani žádnou ženu nechce. Do bytu si nastěhoval nájemníka, Čecha s přezdívkou Pražák, aby se vyvaroval nutkání nějakou si tam přivést.

Pod městem, pod čtvrtí, kde jsou Helsinky, však probíhá stavba tunelu pro šestiproudou dálnici. Zatím jsou ve fázi, kdy se musí zbavit skály. Oblast je nebezpečná pro život, při těžbě kamene dochází ke každodenním výbuchům, a proto město vystěhovává obyvatele z okolních bytů a jednoho dne zavřou i Helsinky. Ole začne na chvíli pracovat ve stánku, kde prodává zmrzlinu, párky a noviny. Je nespolehlivý, proto o práci brzy přijde.

Zasahuje však Lena, mladá, věčně studující, zvláštní dívka, která byla jednou ze stálých návštěvnic Helsinek. S Olem vždy vedli dlouhé rozhovory o ničem, často mu vyprávěla své příběhy. Měli zvláštní vztah, dlouhou dobu si nebyl jistý, jestli spolu v minulosti spali.

Lena spolu s dalšími věrnými „helsinkovými“ přáteli uspořádá párty v nedostavěné budově námořního přístavu (město leží asi 400 km od moře, nacisté chtěli postavit kanál, jenž by k němu vedl, ale nikdy dostaven nebyl). Stýská se jim po zaplivaném baru, který ve čtvrti neměl konkurenci. Každý z přátel zařídí to, co umí – jeden dělá DJe, druhý vyrobí bar, třetí udělá grafiku letáček a čtvrtý je v práci zdarma vytiskne. Dívky letáčky rozdají po městě

lidem. Akce je úspěšná, vydělá Olemu dostatek peněz na otevření Helsinek na jiném místě, nakonec vybere prostory bývalého obchodu s ovocem a zeleninou, jež jsou nedaleko místa, kde byly Helsinky I.

Ještě předtím se stává neštěstí, Franka zabije tramvaj. Ole tak ztrácí svého nejstaršího přítele. Na pohřbu se objeví i Malcolm, je pohublý a celkově nevypadá dobře. Ole s ním ale nechce mluvit, podá mu ruku a odejde.

Aby získal zpět své věci, které zůstaly na dobu neurčitou městem zamčeny v bývalých Helsinkách, musí se do nich Ole vloupat. Tu noc se cestou domů připlete do cesty policii. Vandalové řádící již několik měsíců po městě nechali vybuchnout další drahé auto, policie Oleho odváží na stanici, kde ho vyslýchá. Lena musí vypovědět, že celý večer a noc byli spolu. To ráno mezi nimi poprvé k něčemu dojde. Ale také naposledy, záhy Lena začíná chodit s jedním ze štamgastů.

Nové Helsinky prosperují, Ole se rozhodne, že si dá některé dny volno a poprosí Lenu, aby občas chodila za bar místo něho. V té době vandalismus ve městě nabírá obrátky. Podomácku udělanou výbušninou vandalové naruší část trubek, jež obepínají celé město. Všude tryská voda. Naneštěstí je to práce Oleho dcery Evy. Při výbuchu byla zraněna a leží v nemocnici. Když za ní však otec přijde do nemocnice, nechce s ním komunikovat. Ole prodává staré pornofilmy, které byly důležitou součástí Helsinek (občas dělal tajná promítání, dříve bylo nemyslitelné, že by se jich vzdal), aby zaplatil právníka pro svou nezletilou dceru.

A potom Ole zmizí. Dostáváme se k úplnému závěru knihy. Je nám představen vypravěč. Vypravěčem je Pražák, kterému Ole vyprávěl celý svůj příběh. On teď vede Helsinky a ve volných chvílích sepisuje tuto knihu. Z Helsinek pomaloučku dělá biohospůdku pro alternativní biomatky, což Ole vždy nesnášel.

Po nějakém čase o sobě dá Ole vědět, pošle přátelům pohled z Helsinek (těch finských). Je v pohodě, dozvěděl se, co potřeboval.

A co se Ole dozvěděl? To se čtenář dočte v prologu a epilogu knihy. Vrátil se na místo, kde naposledy viděl zelenookou československou dívku. Muž, v jehož stodole tenkrát

přespávali, tam stále žil a dokonce měl celé ty roky schovanou tašku, která tam po ní zůstala i s deníkem, jenž si tenkrát psala.

5.1.2 Deníkové záznamy

Deník si píše šestnáctiletá dívka Nancy. Její pravé jméno se nedozvíme. Je to stoupenkyně punkové kultury a přezdívku Nancy si vymyslela podle Nancy Spungen.²⁶

V knize jsou deníkové záznamy vloženy po měsících mezi hlavní dějovou linku. Název kapitoly je vždy *Údolí dutých hlav*.

Vyprávění začíná v lednu roku 1987. Nancy žije v Jeseníku, chodí na učiliště (obor kuchař – číšník). Má o šest let staršího přítele Helmuta. S ním a celou jejich partou punkerů tráví všechnen volný čas. Chodí na místní koncerty, poslouchají muziku, dělají mejdany. Pijí alkohol, kouří marihuanu, jeden z nich dokonce čichá toluen. Bouří se proti systému.

Nancy má ve škole mnoho problémů – kvůli vzhledu i chování, kvůli známám. Z toho plynou i problémy doma, matka si s ní neví rady, s bratrem – dvojčetem – si nerozumí vůbec. Žije v panelákovém bytě s rodinou – matkou, jejím přítelem a bratrem. Otec zemřel. Kousek od Jeseníku mají babičku – je původem Němka, proto Nancy umí dobře německy. Babičku má ráda, často ji navštěvuje (i přesto jí krade peníze, někdy se kvůli tomu však cítí špatně).

V prvomájovém průvodu má Nancyina parta potyčku s policií, chtějí, aby z průvodu odešli. Vezmou ji na výslech, zfackují ji a pohrozí vyhazovem ze školy. Ten nakonec opravdu proběhne, a tak si musí najít práci. Začne dělat pomocnou sílu v kuchyni. Nevadí jí, že do školy nechodí, protože to tam nesnášela.

Čas plyne, dívka řeší stále stejné problémy. Jestli není těhotná (někdy dokonce, kdo je potenciálním otcem), jestli se odstěhuje k Helmutovi, jestli ji Helmut neopustí kvůli bývalé, se kterou má dítě. Také ji stále od havárie Černobyli bolí krk. Na bolest nezabírají ani drahé německé léky od lékařky, proto ji nakonec posílá na vyšetření do Prahy. Nancy si krk ničí i kouřením, se kterým však nehodlá přestávat.

V létě si parta udělá výlet k rybníku nedaleko Jeseníku, na malém ostrůvku si opékají buřty, popíjí, koupou se. Říkají tomu dovolená u moře, na kterou neměli peníze a ke kterému

---

²⁶ Nancy Spungen byla přítelkyně basového kytaristy anglické punkové kapely Sex Pistols, která fungovala v 70. letech minulého století.

by je stejně nepustili. Společně také plánují výlet do Plzně na Die Toten Hosen. Ten se má uskutečnit v září.

Během těch několika měsíců se stávají i dvě katastrofy. První z nich je, když se najde mrtvý Čechoslovák, který se živil pašováním zboží z Polska. Druhou katastrofou je, když se Funus předávkuje toluenem. Dalším dvěma členům party se narodí dítě. Předtím uspořádají „první pankovou svatbu v Jesu“²⁷. Otec je však povolán na vojnu, proto při narození potomka nemůže být.

Helmut se s Nancy rozchází, ona nakonec na výlet do Plzně vyrazí sama. V den koncertu má sedmnácté narozeniny. Už v Praze na nádraží potkává dva Němce, kteří se na Die Toten Hosen také chystají. Představí se jí jako Sid a Rotten²⁸ (Jsou to Ole a Frank). Protože umí Nancy výborně německy, rozhodne se cestovat s nimi.

Již ve vlaku po sobě se Sidem pokukují. Po cestě se opíjí, kouří a pokřikují. Koncert se zvrstává, po Die Toten Hosen nastupuje na pódium Michal David a punkové osazenstvo ho vypískává, háže po něm bahno a štěrky, proto zasahuje policie. Nancy s přáteli se dostává do zákulisí ke kapele, podepíší jí desku, povídají si s nimi. Je šťastná.

Poslední zápis z deníku je po noci strávené se Sidem ve stodole blízko hranic. Nancy se loučí s ČSSR, těší se, co přinesou nové zítřky.

5.1.3 Hezký lidi manifest

Poslední rovinou knihy je třináctistránková vsuvka HEZKÝ LIDI MANIFEST. Vypravěčkou je, jak později souvislosti prozradí, Oleho dcera Eva. Mluví zde sama k sobě, zhodnocuje své jednání v posledních měsících a odůvodňuje ho.

Doma má mapu města, ve kterém žije. Do ní zapichuje špendlíky. Zelené na místa, kam dává ukradené květiny, jež zasazuje do květináčů. Jsou to veřejná frekventovaná místa před bankami, soudy apod. Červené špendlíky zapichuje na místa, kde červenou barvou, jež symbolizuje vztek a prolitou krev nevinných, ničí fasády nových domů, sprejem na ně ještě připisuje různé vzkazy, nejčastěji píše: *K PRONÁJMU*. Žluté špendlíky mají své místo tam, kde pomocí podomácku vyrobené výbušniny zničila auto (nebo auta) bohatých lidí.

---

²⁷RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3. (str. 152)

²⁸ Přezdívky mají podle Sida Viciouse a Johnnyho Rottena, členů kapely Sex Pistols.

Do těchto akcí se nepouští sama, má skupinu přátel, kteří jí pomáhají. Jejich počínání má být reakcí na „hezký lidi“ – jsou to bohatí, spořádaní občané, kteří si *na „levicovost a antifašismus hrajou jen při čtení novin, a když už se zvednou, tak jen na pokojnej klidnej mírovej protest.“*²⁹

Eva bydlí se dvěma spolubydlícími. Po své noční „práci“ většinou jde do klubu na elektronickou hudbu, kde popíjí. Druhý den dlouho spí, nikam nechvátá, protože nechodí do školy ani do zaměstnání. Má psa, kterého našla přivázaného u stromu v parku, myslí si, že ho tam nechali nějací „hezký lidi“.

V závěru Eva dostává nápad na velkou nebezpečnou provokaci, když plán sdělí přátelům, někteří vycouvají, zůstanou na to jen tři. A my už díky Oleho příběhu víme, co ta velká věc byla.

5.2 Hlavní postavy

5.2.1 Ole

Olemu je čtyřicet. Je rozvedený, má téměř dospělé dceru, se kterou se nevidá. Minimálně se vidá i se svými rodiči a sestrou. Je vlastníkem baru Helsinky a je závislý na brufenu („*Za brufen by se měla udělit Nobelova cena míru.*“³⁰ – Ole). Téměř pořád kouří, v práci pije šnyt a tlachá se známými. Většinou nechodí jinam než do Helsinek a zase domů.

Kromě bouřlivého manželství prožil mnoho neúspěšných vztahů. Své partnerky podváděl a zamilovával se do milenek, nedokázal si pomoci, proto nakonec zůstává sám a je tak vlastně spokojený (nebo si to alespoň snaží nalhávat). I přes své přesvědčení se začal sbližovat s Lenou, dívkou, jež často navštěvovala Helsinky a seděla s ním na baru. Ani tento pokus o vztah se však nezdařil.

Jak Ole vypadá, není v knize úplně prozrazeno. Hned v úvodu se pomocí Frankovy promluvy dozvídáme, že protagonista zestárl a vypadá nezdravě. Má úplně šedé vlasy, kouty,

---

²⁹RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3. (str. 208)

³⁰RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3. (str. 94)

kruhy pod očima a pohublý obličej. O další známce stárnutí je zmínka později, tentokrát díky Oleho myšlenkovému pochodu, kdy si uvědomí, jak se mu zakulacuje kdysi hubené břicho.

Až ve druhé polovině knihy se prostřednictvím promluvy jeho matky dozvídáme, že nosí špinavou starou koženou bundu, z několika dalších zmínek vypravěče si uděláme obrázek chlapíka v ošoupaných džínách s okopanými koženými botami.

Kdysi se Ole stylizoval do punku, na hlavě nosil „čiro,“ to už je ale dnes pryč. Zájem o muziku ho však neopustil, již v patnácti letech byli jeho oblíbenou kapelou Sex Pistols, poté i další punkové legendy jako The Damned, Ramones či The Exploited. Jeho dalším zájmem je četba detektivek a staré filmy.

5.2.2 Nancy

Šestnáctiletá dívka s přezdívkou Nancy žije v Jeseníku, kde má partu mladých lidí, punkerů. Společně se bouří, dávají celému okolí najevo, že nesouhlasí s tímto systémem s tímto světem. Nesouhlas vyjadřuje svým vzhledem, častým užíváním alkoholu, kouřením, experimenty s tvrdými i měkkými drogami. Svůj deník si píše od začátku roku 1987. Zaznamenává v něm zážitky své i zážitky celé party.

Je zamilovaná, ale stále se obává, že svého přítele ztratí, což se nakonec také stane. S jeho ztrátou se snaží vyrovnat po svém – vrhá se do dalšího vztahu s německým mladíkem, kterého sotva potkala. Nesnáší školu, ze které ji později vyhodí. Nesnáší náročnou práci, kterou si najde. Nesnáší město, ve kterém žije. Nesnáší Rusy, komunisty, nacisty, učitele i obyvatele Jeseníku. Často nesnáší svého přítele, svého bratra i svou matku. Dalo by se říci, že ji nebaví téměř nic kromě hudby. Obdivuje zahraniční kapely, ale své oblíbence má i v Československu, touží je všechny slyšet naživo.

Jak Nancy vypadá, se čtenář dozvídá teprve až prostřednictvím Oleho vzpomínek (str. 53). Dívka má modrozelené oči, je vysoká a hubená jako tyčka, na hlavě nosí kohouta z černých vlasů. Má pisklavý hlas, který je však na konci promluvy zdrsňelý. Stále nosí koženou bundu, jež jí je příliš velká (později čtenář zjistí, že je to proto, že ji zdědila po svém otci).

Nancy sama se o svém vzhledu zmiňuje až později (str. 73), píše jen to, že je vyhublá a nemá žádná prsa. Není se svým vzhledem spokojená. O účesu či oblečení se čtenář dozvídá

vždy jen z nepatrných náznaků (když jí kamarádka vyholuje boky hlavy, když si na fotku z dovolené obleče křivák na nahé tělo, když se rozhoduje, jaká hesla si napíše na novou tašku apod.)

5.3 Vedlejší postavy

5.3.1 Lena

Lena je věčná studentka, svou diplomovou práci píše už téměř 5 let, čtenář se nedozví, co vlastně studuje, protože ani sám Ole to neví. Je také vášnivou fotografkou, fotí si mrtvé ptáky. Její pokoj je plný fotografií ptáků. Pracuje jen občas.

Jedná se o velice zvláštní křehkou dívku, která ráda vypráví dlouhé příběhy o ničem a nerada poslouchá řeči ostatních. Cigarety kouří vždy jenom do půlky, protože si myslí, že rakovinotvorné látky jsou až u filtru, a také, že takhle má závislost pod kontrolou.

Z dialogu se spolubydlící ke konci knihy zjišťujeme, že se Lena snaží vždy všechny zachraňovat, hlavně muže. Ole není výjimka. Díky Lenině nápadu a jeho realizaci si může znovu otevřít své milované Helsinky.

Jak Lena vypadá, se čtenář dozví z občasných náznaků, ale nejlepší popis se objevuje asi až v polovině knihy, kdy ji Ole pozoruje. Je krásná. Má protáhlé tělo, štíhlé dlouhé nohy, drobná prsa. A hlavně velké šedomodré lesknoucí se oči. Také má dlouhé jemné vlasy. Nosívá úzké džíny a okopané kozačky. Lena všude jezdí na starém kole.

5.3.2 Frank

Frank je Oleho nejlepší přítel. Už roky nespí. Zajímá se jen o fotbal a dějiny (dějiny ho zajímaly již od mládí). Tyto své dva zájmy se snaží propojit, vytváří figurky ke stolnímu fotbálku, jež mají podobu historických osobností z různých oborů i dob. Nakonec projekt dotáhne do konce – vyrobí 22 figurek (mj. Einsteina, Hitlera, Stalina, Buddhu, Ježíše, Drákulu, Sida a Nancy, Piccasy, Nietzscheho). Snaží se svůj nápad prodat v hračkářstvích, ale marně. V momentě své smrti má všechny figurky v kufří s sebou.

Jak Frank vypadá, se nedozvíme. Jediný strohý popis přináší Oleho myšlenka v úvodu knihy – přítel za poslední měsíce zestárl, má tmavé kruhy pod očima, jež jsou spíše štěrbinami. Velké kouty a pohublý obličej. (Obdobný popis, jaký čtenáři dal Frank o Olem.)

5.3.3 Pražák

Oleho spolubydlící přezdíváný Pražák je původem z České republiky. Prodává pivo českého pivovaru po hospodách a restauracích, tak se také seznámil s Olem. Sbírá kuchařské knihy. V Čechách má dvě děti, ale s jejich matkou se rozvedl. Je silnější postavy a je hodně užívaný. V knize dostává čtenář jen tento zběžný popis díky zachycení střípků Oleho myšlenek.

5.3.4 Eva

Eva je Oleho dcera, s otcem se téměř nevidá. Žije v bytě se dvěma spolubydlícími a svým psem. Nemá práci a je zapálenou anarchistkou. Své názory a nesouhlas s určitými jevy ve společnosti však dává najevo velmi svérázným způsobem.

O této postavě se v knize moc nedozvíme. Jediný popis jejího vzhledu přichází až na samém závěru knihy, kdy prostřednictvím Pražáka zjistíme, že má dredy.

5.4 Prostředí

Oleho příběh se odehrává ve více nespifikovaném východoněmeckém městě. Město je popisováno různými přívlastky jako *polámané*, *rozeklané*, *město stínů* či *energetické srdce republiky*. Ole v něm prožil celý život, proto ho dobře zná a zaznamenává změny, které se v něm vlivem moderní doby dějí.

Když protagonista knihy nevzpomíná, odehrává se většina příběhu v Helsinkách, baru, kolem nějž se točí celý Oleho život. *Helsinki jsou poslední bar svého otlučeného druhu v celé čtvrti.*³¹ Je to místo, kde se scházejí undergroundoví lidé, mladší i starší, hlavně štamgasti. Je to kuřácký podnik, což v současné době nebývá zvykem. Důležitou součástí je starý fotbálek a hlavně tajné kino. Promítačku a mnoho starých pornografických filmů zazdil v malé místnosti bývalý majitel prostorů. Ole je náhodou našel, a proto začal pořádat ojedinelá tajná promítání pro přátele. K jídlu si návštěvník Helsinek může objednat pouze soljanku, zavináče nebo koblihy.

---

³¹RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3. (str. 156)

Když není Ole v Helsinkách, tráví čas ve svém bytě, o němž se toho čtenář moc nedozví. Víme jen, že bytu vládne mužská ruka, proto v něm často panuje nepořádek.

Nancyin příběh se odehrává v Jeseníku, měště zasaženém černobylskou pohromou, kvůli níž čteta část obyvatel trpí (včetně hlavní hrdinky a jejího bratra). O měště se čtenář moc nedozví, víme, že jsou ve měště lázně, díky nimž se v něm pohybují cizinci či zbohatlíci.

5.5 Stylistická a jazyková stránka

Při práci s jazykem díla musíme knihu opět rozdělit na tři části. Jiným jazykem je napsán hlavní příběh, jiný jazyk je užit v deníku a liší se také krátká manifestová část.

Začnu tedy hlavní dějovou linkou. Je psána er-formou, až na tři malé výjimky. Těmi jsou prolog a epilog – užitá je zde ich-forma a vypravěčem je Ole – a třetí je závěrečná kapitola knihy s názvem *Ole je pryč*, ve které je vypravěčem Pražák, a jedná se také o ich-formu.

Text je členěn do krátkých kapitol, jedna je dlouhá v průměru dvě až tři stránky. Kapitoly nejsou číslovány a každá má vlastní název (např. *Krabičky cigaret*, *Směr Plzeň*, *Zavřeno*, *Chráněná krajinná oblast* atd.). Děj posouvají přímé řeči, jež nejsou komentovány vypravěčem, jejich prostřednictvím často čtenář poznává charakter postavy. K dynamice dále napomáhají věty jednoduché, eliptická vyjádření, časté jednočlenné věty či osamostatněné větné členy (mnohdy jde přímo o jejich hromadění).

Např. *A pak jí to najednou všechno řekl. Celou tu svoji punkovou historii. Československo. Die Toten Hosen. Plzeň. Ta holka. Pivo. Vlák. Stodola u hranic. Pohraničníci. Auto se dřevem. Její oči. Výslechy. Vazba. Vyhazov ze školy. Výslechy. Pivovar. Automat. Houby. Výslechy. Pivo na slunci. Podzemí. Malcolm. Conie. Desky. Krátká sláva. Trajekt do Turku. Dcera. Pokusy. Rozvod. Helsinky.*³²

Text je psán spisovnou češtinou, postavy mluví nespisovně, občas užívají vulgarismů. Některé opakují jakási svá neotřelá hesla nebo metafory. Autor často užívá neobvyklá slova

---

³²RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3. (str. 186)

(např. *tajnosnubně*) a slovní spojení, obrazná pojmenování a přirovnání (např. *Bílé chladicí věže vypadají jako figurky na šachovnici, co sem spadly nějakému opilému hráči z jiné, ještě šílenější planety.*³³).

Deníkové záznamy jsou naopak autenticky psány nespisovně, vůbec v nich není užíváno čárek. Jelikož jde o deník, jedná se samozřejmě o ich-formu. Text je rozčleněn na odstavce podle jednotlivých dnů (data však nejsou specifikována, vždy jen víme, že se jedná o jeden určitý měsíc). Někdy je záznam jedním krátkým odstavcem, jindy je v rámci jednoho dne zápis rozčleněn na několik odstavců.

Text se jen hemží vulgarismy a slangovými výrazy. Ale nejde jen o klasické vulgarismy, nacházíme zde i zcela neotřelé novotvary, které vznikají např. spojením dvou slov. Soubor slangových výrazů obsahuje jak klasická označení dodnes běžně užívaná (jako je *facák, cajti* nebo *sichrhajska*), tak označení méně frekventovaná – např. k označení *dítěte* je užíváno mnoha slangových variant jako je *fazole, škeble, klíště* nebo *měkkohlavec*. Častými výrazy v deníkovém textu jsou i germanismy. Setkáváme se zde proto se slovy jako je *mutr, oma, angst, gut* či *bír*.

V tomto textu není vůbec užíváno přímé řeči. Jednočlenných vět a osamostatněných větných členů je také užíváno s menší frekvencí než u hlavní dějové linky.

Poslední částí je unikátních 13 stránek manifestu, které jsou od zbylého textu knihy odděleny i barvou stránek (šedý podklad textu). Celý tento text je jedno dlouhé souvětí. Jednotlivé věty jsou odděleny čárkami. Neužívá přímých řečí, manifest je napsán jedním dechem, proto může být pro čtenáře náročný.

Text je psán nespisovně a ve druhé osobě singuláru, kdy vypravěčka oslovuje sama sebe. Nachází se zde také celá řada vulgarismů a slangových výrazů, ale jelikož jde o dobu více než dvacet let vzdálenou deníku, většinou se s výrazy v deníku neshodují (např. označení pro v obou případech často užívané slovo *cigarety* je odlišné – v deníku máme *cigára* v manifestu *cigy*).

---

³³RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3. (str. 180)

Vlivem zasazení do doby se oba texty také liší přejatými výrazy, zatímco deník se vyznačoval hlavně germanismy, manifest užívá výlučně jen anglicismů. Setkáme se proto s výrazy *dej ór najt*, *džob*, *enemy*, *family* či *iksajtyd*.

5.6 Reakce na knihu

Vybrala jsem si tři recenze, které na toto dílo byly napsány. Všechny vyšly na internetových denících brzy po vydání knihy.

První z nich napsal Pavel Mandys a zveřejněna byla 16. 11. 2010 na webu *iLiteratura.cz*. Mandys označuje knihu za Rudišův nejlepší román, chválí kompozici a s ní spojené různé vrstvy jazyka, jež dílo nabízí a jež jsou příznivé pro dynamiku příběhu, také zápletku označuje jako promyšlenou. *Konec punku v Helsinkách* je podle Mandyse smutnější a vážnější, než Rudišova předchozí díla. Vytýká knize pouze dvě drobnosti – málo propracovanou postavu manažera Oleho kapely Malcoma a „laciné“ zakončení Nancyina života – náhodně projíždějící nákladník.

Alice Horáčková pro *MF DNES* napsala recenzi, která vyšla 14. 10. 2010 a ve které *Konec punku v Helsinkách* označuje jako autorovu nevyzrálejší knihu, i když nemá „takový tah“ jako jeho prvotina *Nebe pod Berlínem*. Kritizuje přesycenost epizodami, a to hlavně v prostřední části knihy. Zároveň ji velmi zaujala část díla věnována deníkovým záznamům, kde z *jaderné katastrofy Rudiš udělal dokonale surreálnou metaforu neviditelné zkázy*.³⁴ Z manifestové části cítí opravdovost a velké nasazení, zaujaly ji též zmínky o „biomódě“, kterou dílo kritizuje.

Nejvíce kritickou recenzi napsal Ondřej Horák pro *Hospodářské noviny*, vyšla 4. 11. 2010. Podle Horáka dílo spojuje prvky všech předchozích autorových románů, Rudiš má dle jeho názoru smysl pro detail a vcelku chválí vsuvku manifestu. Recenzi uzavírá tím, že se sice od autora můžeme dočkat zdařilého díla, podle Horáka se mu to však zatím nepovedlo.

5.6.1 Můj názor na knihu

Konec punku v Helsinkách byla první kniha, kterou jsem od Jaroslava Rudiše přečetla a stále zůstává i tou nejoblíbenější. Líbí se mi na ní propojenost tří linií příběhu, jak autor

---

³⁴ RECENZE: Punková novinka Jaroslava Rudiše má menší tah, ale je nejvyzrálejší. iDnes.cz [online] Copyright Alice Horáčková [cit.26.3.2017] Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-punkova-novinka-rudise-ma-mensi-tah-ale-je-nejvyzralejsi-phj-/literatura.aspx?c=A101013_160802_literatura_tt

pracuje s jazykem a tím tyto části rozlišuje. Je zajímavé na stránkách jedné knihy pozorovat rozdílnost, s jakou rebelují mladé dívky napříč režimy a vlastně i stoletími.

Jelikož mám sama blízko k punkové subkultuře a hlavně hudbě, byly pro mě deníkové záznamy zajímavé i tím, že mi přiblížily punk v Čechách před rokem 1989 (ač většina informací mohla být samozřejmě smyšlená, koncert Die Toten Hosen v Plzni se opravdu konal a opravdu na něm zasahovala policie, takže i jiné postřehy zaznamenané v deníku nemusejí být daleko od pravdy).

Sympatická je mi i postava Oleho a jeho přátel z Helsinek, myslím si, že odrážejí charaktery mnoha lidí, se kterými se denně setkáváme. Právě na nich si člověk uvědomí, jak se lidé dokážou (nebo nedokážou) vyrovnat s dospělostí a stárnutím.

Ale pořád je mezi štamgasty pevné přátelské pouto, i když to tak nemusí vždy vypadat, do Helsinek se vždy vracejí, ať už zavzpomínat, nebo zažít příběhy nové, a proto bylo až dojemné, jak se všichni společně zasloužili o to, aby jejich oblíbený bar mohl fungovat dál a jejich společná historie neskončila.

5.7 Bonusová povídka

Jaroslav Rudiš ještě pro fanoušky knihy napsal povídku *Pankáči na Baltu*, jež označil jako bonusovou povídku k románu *Konec punku v Helsinkách*. Vyšla 8. 8. 2010 v časopise *Respekt*.

Znovu se v ní setkáváme s punkovým deníkem nám již známé dívky z Jeseníku. Povídka může být brána jako alternativa Nancyina léta, protože do knihy by nezapadala. Jde též o zápisky z léta 1987, jež bylo popisováno i v knize.

Povídka je psána stejným stylem jako deníkové záznamy v knize, nespisovnou češtinou s mnoha vulgarismy, slangovými výrazy i germanismy. Setkáváme se zde i se stejnými postavami. Tentokrát se část party rozhodla jet na dovolenou k Baltskému moři. Jejich výlet je v deníku rozdělen na jednotlivé dny.

Na cestu si parta vypůjčila auto otce jednoho z nich, které páchlo po krvi, jelikož je jeho majitel řezník. Přes problémy na hranicích a v kempu, kde se chtěli ubytovat, se jim konečně podařilo postavit stan a Nancy poprvé v životě viděla moře.

Konec punku v Helsinkách

I když bylo jen kolem 20 stupňů, všichni se koupali. Dokonce se tam seznámili i s partou místních punkerů, se kterými si rozuměli, společně popíjeli a vyměnili si adresy. Na zpáteční cestě nebyli puštěni přes hranice, protože vezli domů dvě lahve pálenky a dvě štangle salámu. Vyřešili to jednoduše – Helmut (Nancyin přítel) jednu celou štangli na místě snědl a jednu lahev vypil. A takových veselých střípků je povídka plná, stejně tak jako momentů ukazujících, jaký byl minulý režim.

6 Shrnutí

Všechny tři rozebírané Rudišovy romány – *Nebe pod Berlínem*, *Grandhotel* a *Konec punku v Helsinkách* – mají společné to, že v nich hrají důležitou roli česko-německé vztahy. Sám autor má k Německu velmi blízký vztah, v podstatě žije napůl v České republice a napůl v Německu, proto má známé v obou zemích a dle mého názoru se snaží čtenářům ukázat, že s Němci máme mnoho společného, a to nejen historii.

V *Nebi pod Berlínem* hlavní postava začíná v Německu žít, v *Grandhotelu* je nejlepší a jediný přítel hlavního hrdiny Němec a v knize *Konec punku v Helsinkách* je dokonce ústřední postava německým občanem. Ve všech románech má také některá z hlavních postav německé příbuzné, proto tento jazyk dobře ovládá. Protože Jaroslav Rudiš německé prostředí dobře zná, dokáže tak věrohodně popsat velká německá města, v nichž se pohybuje již mnoho let. Sám také dokáže zaznamenat, jak se takového metropole mění a jak se asi kvůli neustávajícím změnám jejich obyvatelé cítí.

Českoněmeckou problematikou se autor nezabývá pouze na stránkách svých knih, ale i v jiných uměleckých dílech, jako jsou rozhlasové hry či písně, kde dokonce kombinuje jazyk český s jazykem německým (např. hra *Srdcohoří*, píseň *Já jsem Berlín*).

Vedle němčiny byl Rudišovým oborem studia na vysoké škole také dějepis, tento fakt se dle mého názoru v knihách odráží také, protože všechny tři příběhy často zabíhají ve vzpomínkách k minulosti, hlavně tedy k minulému režimu, který všechny (stejně jako autor) zažily. Myslím si, že autor chce tuto dobu přiblížit čtenářům mladším, kteří na vlastní kůži nezjistili, co totalita obnášela, a také upozornit čtenáře starší, aby na tu dobu nezapomněli nebo si ji s odstupem času neidealizovali. (Nejvíce se touto problematikou však zabývá Rudišův nejnovější román *Národní třída*, v němž hlavní hrdina stále žije tím, že dal první ránu při Sametové revoluci. To, že v tu chvíli ale nebyl na straně revolucionářů, je věc druhá, kterou se dozvíme až v závěru díla.)

Když se zamyslíme nad postavami všech tří knih, vidíme v nich více či méně autobiografických prvků. Prvotně se stačí zamyslet nad věkem hlavních postav – v románu *Konec punku v Helsinkách* je hlavní hrdina čtyřicátník Ole a hlavní hrdinkou je Nancy, šestnáctiletá dívka žijící v Československu v roce 1987. V tomtéž roce bylo Rudišovi 15 let, proto se dle mého názoru dokázal dobře vcítit do mladého nespokojeného člověka žijícího ve

Shrnutí

svázané zemi v osmdesátých letech. V době, když kniha vznikala, měl zase velmi blízko k věku Oleho, možná proto dokázal důvěryhodně vystihnout charakter chlapíka, kterému tak nějak „ujíždí vlak“. V románu *Nebe pod Berlínem* byl hlavní hrdina autorovi podobný nejen věkem, ale i svou původní učitelskou profesí, od které utíká, protože chce zažít něco nového. Utíká od ní k umění. V tomto ohledu musí spisovatel (a hudebník) knižnímu hrdinovi rozumět dokonale.

Prvky Rudišova života nenacházíme pouze v rysech hlavních hrdinů. I místa, kde se knihy odehrávají, jsou s autorovým životem úzce spjata, a i některé postavy odrážejí jeho životní zkušenosti. Grandhotel se odehrává v Liberci, kde autor studoval vysokou školu a kde šest let žil, dokonce pracoval na Ještědu v hotelu jako portýr. Prostředí románu je mu tedy velice blízké. V Berlíně zase získal stáž a také tam nějakou dobu pobýval. A protože vystřídal mnoho profesí, ani nás nepřekvapí, že jednou z nich byla i taková, která se nápadně podobá práci Pražákově (jednoho z hrdinů románu *Konec punku v Helsinkách*) – ten v knize nabízí české pivo po německých barech a restauracích.

Všichni Rudišovi knižní hrdinové mají dle mého názoru jeden podstatný společný rys – zdají se být nějakým způsobem ztraceni. Ztraceni ve svém životě, ve světě. Ve světě, který ubíhá a s sebou odnáší dětství, mládí i sny a touhy. A hrdinové najednou nevědí, jak se svým životem naložit. Evokuje to ve mně velkou nejistotu, místy i prázdnotu, smutek a jistou nostalgii. Proto doufám, že je to jen autorský styl, jen Rudišova obliba v temnějších zákoutích lidského života, a ne další z autobiografických prvků, kterými své romány oživuje.

7 Závěr

Důkladným přečtením knih a zamyšlením se nad všemi zmíněnými romány jsem si uvědomila, že příběhy mají společného mnohem více, než se na první pohled může zdát, což jsem podrobněji zhodnotila v poslední kapitole práce.

Autor do svých příběhů dává hodně ze sebe, proto jsou možná knihy tak oblíbené u čtenářů. A ač jsou všechny příběhy určitými prvky spojené, dokáže Jaroslav Rudiš vhodně volit, jaký jazyk využít v dané situaci, aby příběh vylíčil co nejlépe a co nejvíce věrohodně, a jakým způsobem od sebe odlišovat a ozvláštňovat hlavní hrdiny románů. Díky tomu nejsou všechny jeho knihy „na jedno brdo“ a ve čtenáři každá zanechá vlastní hlubokou stopu. Proto se jako čtenářka těším na každé další literární dílo tohoto autora.

8 Resumé

In my work I represent a present Czech writer Jaroslav Rudiš. I pay attention mostly on his novels creation. I focus in detail on *Nebe pod Berlínem*, *Grandhotel: Román nad mraky* and *Konec punku v Helsinkách*. Every novel I dedicate to one chapter, where I describe story, main characters and language means used in the book, when it is important, I describe enviroment too. In last chapter I summarize my knowledge about these books. First chapter is about life and Rudiš's career.

9 Seznam literatury

RUDIŠ, Jaroslav. *Nebe pod Berlínem*. 3. vyd. V Praze: Labyrint, 2007. ISBN 978-80-85935-83-7.

RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel: román nad mraky*. V Praze: Labyrint, 2006. ISBN 80-85935-58-9.

RUDIŠ, Jaroslav. *Konec punku v Helsinkách*. V Praze: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-17-3.

RUDIŠ, Jaroslav. *Národní třída*. V Praze: Labyrint, 2013. ISBN 9788087260555.

HODROVÁ, Daniela. *--na okraji chaosu--: poetika literárního díla 20. století*. Praha: Torst, 2001. ISBN 80-7215-140-1.

Jaroslav Rudiš [online]. [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://rudis.cz/>

Osobnosti.cz [online]. [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://zivotopis.osobnosti.cz/jaroslav-rudis.php>

Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2008 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1374>

LOSEKOOT, Michaela. Jaroslav Rudiš: V Čechách se za úspěch stydíme, všechno je to tu takové přinasrané. *Blog.martinus.cz* [online]. 2014 [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <http://blog.martinus.cz/2014/05/jaroslav-rudis-v-cechach-se-za-uspech-stydime-vsechno-je-to-tu-takove-prinasrane>

HORKÝ, Petr. Jaroslav Rudiš: Budu Němce učit krást příběhy. *Euro* [online]. 2012 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/byznys/jaroslav-rudis-budu-nemce-ucit-krast-pribehy-924636>

„V Berlíně se setkává Sever s Jihem, Západ s Východem,“ říká Jaroslav Rudiš. *Česká televize* [online]. (2009) [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1372703-v-berline-se-potkava-sever-s-jihem-zapad-s-vychodem-rika-jaroslav-rudis>

GREGOROVÁ, Bára. Rudiš, Jaroslav 1. *ILiteratura.cz* [online]. 2003 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/10841/rudis-jaroslav-1>

Seznam literatury

KLÍČNÍK, Richard. Rudiš, Jaroslav 2. *ILiteratura.cz* [online]. 2005 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/18079/rudis-jaroslav-2>

MANDYS, Pavel. Rudiš, Jaroslav: Konec punku v Helsinkách. *ILiteratura.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/clanek/27379/rudis-jaroslav-konec-punku-v-helsinkach>

Recenze: Konec punku v Helsinkách [online]. Punk.cz [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://punk.cz/index.asp?menu=3&record=12268>

HORÁK, Ondřej. Punk is dead: Jaroslav Rudiš píše o lidech s povadlým punkovým účesem. *Hospodářské noviny* [online]. 2010 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-47734860-punk-is-dead>

RECENZE: Punková novinka Jaroslava Rudiše má menší tah, ale je nejvyzrálejší. *iDnes.cz* [online] Copyright Alice Horáčková [cit. 2017-06-27] Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-punkova-novinka-rudise-ma-mensi-tah-ale-je-nejvyzralejsi-phi-/literatura.aspx?c=A101013_160802_literatura_tt

GREGOROVÁ, Bára. Rudiš Jaroslav: Nebe pod Berlínem 1. *ILiteratura.cz* [online]. 2003 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/10843/rudis-jaroslav-nebe-pod-berlinem-1>

VÁGNER, Oldřich. Osobité historky z vypůjčených perspektiv: Jaroslav Rudiš: Nebe pod Berlínem. *Aluze.cz: Revue pro literaturu, filozofii a jiné* [online]. [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: http://aluze.cz/2002_03/rudis.php

LJUBKOVÁ, Marta. Rudiš, Jaroslav: Nebe pod Berlínem 2. *ILiteratura.cz* [online]. 2004 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15731/rudis-jaroslav-nebe-pod-berlinem-2>

Seznam literatury

KOVÁŘ, Václav. Jaroslav Rudiš: Nebe pod Berlínem. *Literární.cz: Světová literatura živě* [online]. 2009 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/jaroslav-rudis-nebe-pod-berlinem_6535.html#.WVP4vYTyjIU

Jaroslav Rudiš vydal román Grandhotel. *Novinky.cz* [online]. 2006 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/96277-jaroslav-rudis-vydal-roman-grandhotel.html>

ŠIROKÁ, Alžběta. Román (nejen) o mracích a nad mraky, to je Grandhotel. *Listárna* [online]. 2014 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://listarna.blogspot.cz/2014/03/roman-nejen-o-mracich-nad-mraky-to-je.html>

Voslářová, M. Rudiš, Jaroslav Grandhotel. *iLiteratura.cz* [Online]. 2009 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/24547/rudis-jaroslav-grandhotel>

ODAHA, Tomáš V. Jaroslav Rudiš: Grandhotel. *V noci jsem snil, že jsem motýlem* [online]. 2013 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: <https://www.odaha.com/tomas-odaha/recenze/cetba/jaroslav-rudis-grandhotel>